

Beleidskader
**Inrichting en beheer van
kruidachtige beplantingen**

keuzedocument

januari 2021

Gemeente Oosterhout

**Beleidskader
Inrichting en beheer van kruidachtige beplantingen
keuzedocument**

**januari 2020
revisie 1.1**

25-01-2021	definitief met advies NGO tbv gemeenteraad	1.1
22-12-2020	conceptversie partners en NGO	1.0
datum 	omschrijving	revisienr.

vrijgave	J. van de Vrie	
autorisatie	J. Krijnen	

index

1 Inleiding	2
1.1 aanleiding en leeswijzer.....	2
1.2 biodiversiteit.....	2
1.3 openbaar groen en insectenvriendelijkere kruidachtige beplantingen.....	4
1.4 workshop, pilot en keuzemenu.....	4
1.5 definities en begrippen.....	6
2 Ambities	8
2.1 inleiding.....	8
2.2 keuzemenu algemene ambities.....	8
3 Inrichting	12
3.1 voorwaarden voor biodiversiteit.....	12
3.2 keuzemenu inrichting openbare ruimte.....	13
4 Beheer	19
4.1 inleiding.....	19
4.2 huidig beheer.....	19
4.3 aandachtspunten bij aanpassing beheermaatregelen.....	20
4.4 keuzemenu beheermaatregelen.....	21
5 Voorlichting	31
5.1 inleiding.....	31
5.2 aandachtspunten bij voorlichting.....	31
5.3 keuzemenu voorlichting.....	32
6 Flankerende maatregelen	34
6.1 aandachtspunten.....	34
6.2 keuzemenu flankerende maatregelen.....	34
7 Advies en keuze	36
7.1 inleiding.....	36
7.2 financiën en continuïteit.....	36
7.3 resumé van keuzes.....	37
7.4 advies.....	38
Bijlagen	1
A motie insectenvriendelijker beheer.....	2
B ecologische structuren.....	3
C bodemkaart.....	4
D indicatie extra onkruidbestrijding langzaamverkeersroutes.....	5
E adviezen partners en non-gouvernementele organisaties.....	6
F raadsnota en besluit.....	22

1 Inleiding

1.1 aanleiding en leeswijzer

De gemeente Oosterhout wil een verbetering doorvoeren in haar maaibeleid. De gemeenteraad heeft, met het oog op de zorgelijke stand van de insectenpopulaties in Nederland, het college daartoe opgeroepen met een motie (zie bijlage A). Een verkenning moet duidelijk maken waar ecologisch winst in het beheer te bereiken is en welke extra kosten dat eventueel met zich mee brengt. De gemeenteraad kan op basis daarvan keuzes maken voor het beheer waarna dit een nieuw aanvullend beleidskader vormt.

Voorliggende rapportage is de presentatie van die verkenning en bevat voorstellen voor verbetering van de ecologische potenties van zowel inrichting als beheer van gras en kruidenrijke beplantingen alsmede voor flankerende maatregelen. Ook wordt ingegaan op de resultaten van de pilot die dit jaar is gedaan met een aangepast beheer.

In dit eerste hoofdstuk bevat een algemene inleiding over achtereenvolgens biodiversiteit, het openbaar groen en de hoofdlijn van het proces. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk bevat een toelichting op begrippen die in de keuzemenu's worden gehanteerd.

keuzemenu

De gemeenteraad heeft aangegeven betrokken te willen zijn bij de keuzes die ten aanzien van het kruidenbeheer worden gemaakt. Met het voorliggende keuzedocument en besluitvorming daarover heeft de gemeenteraad het instrumentarium om enerzijds het beleidskader op hoofdlijnen te bepalen en anderzijds invloed uit te oefenen op de keuzemogelijkheden die daaruit voortvloeien.

Het document biedt een palet aan maatregelen aan die de biodiversiteit van kruidachtige beplantingen kunnen verbeteren. Daarbij is onderscheid gemaakt in algemene ambities(A), inrichtingsmaatregelen(I), beheermaatregelen(B) en flankerende maatregelen op het terrein van voorlichting(V) en het beheer van de overige openbare ruimte(F). Bij die maatregelen of keuzes is zoveel mogelijk aangegeven hoe ze er uit zien, wat de effecten zijn, wat we daar voor moeten doen of laten en wat daarvan, met een zekere bandbreedte, de financiële consequenties zijn. Elke keuzemogelijkheid in deze menu's kan los van andere maatregelen worden getroffen. Alleen als er een duidelijke afhankelijkheid is van andere keuzes, is dit in de tabellen aangegeven. Op deze manier is een uitgebreid keuzemenu opgesteld, waarmee de raad richting kan geven aan het "maaibeleid".

advies en keuze

Het is aan de gemeenteraad om de beleidslijn te bepalen. In het laatste hoofdstuk wordt daar een voorstel voor gedaan. Daarbij worden de overwegingen die daaraan ten grondslag liggen benoemd.

1.2 biodiversiteit

De biodiversiteit, het aantal soorten dieren en planten dat voor komt, is de afgelopen 100 jaar in Nederland met zo'n 65% afgenomen tot nog maar 15% van de oorspronkelijke soortenrijkdom. De situatie in Nederland is opvallend slechter dan in de rest van Europa waar maar ongeveer 50% van de oorspronkelijke soortenrijkdom resteert.

Kruidenrijke vegetaties in het Slotbossetorenpark

Openbaar groen langs de Beneluxweg met de nadruk op ecologische kwaliteiten

Uit onderzoek in natuurgebieden in Duitsland en later ook in Nederland, bleek dat in de afgelopen dertig jaar het aantal insecten (biomassa) met 50% tot 75% is afgenomen. Ook buiten natuurgebieden wordt een dergelijke afname verwacht¹.

Dat zijn alarmerende cijfers.

De intensivering van de landbouw en de toenemende verstedelijking vormen de belangrijkste oorzaken van achteruitgang door landgebruiksverandering, milieudruk en versnippering van ecosystemen². Ook klimaatverandering speelt een steeds grotere rol.

Insecten spelen een belangrijke rol in het ecosysteem. Ze zorgen voor bestuiving van bloemen en ook van landbouwgewassen. Ze spelen een onmisbare rol bij de omzetting van plantaardig afval naar nieuwe voedingsstoffen. Bovendien vormen ze een belangrijke schakel in de voedselketen. Allerlei andere dieren zijn er van afhankelijk en met de afname van het aantal insecten nemen ook die dieren in aantal af.

Biodiversiteit is waardevol. Natuur en de organismen daarin hebben een eigen intrinsieke waarde; ze zijn uniek en onvervangbaar. En biodiversiteit heeft een welzijns waarde. Mensen voelen zich beter in een groene omgeving en vinden daar ontspanning. Die kwaliteit is groter naar mate de variatie in de groene omgeving groter is.

Daarnaast is er een economische waarde. De aanwezigheid van groen en natuur heeft een positief effect op onze gezondheid³. Maar ook in bestuiving van gewassen, natuurlijke plaagbestrijding, waterzuivering en het vergroten van woongenot komt die tot uitdrukking. Een gevarieerde natuur met een gezond ecosysteem is stabiel en biedt weerstand tegen plagen en tegen de introductie van invasieve exoten. Het massaal voorkomen van eikenprocessierups de afgelopen jaren is een voorbeeld van een verstoorde balans in het ecosysteem. We staan er vaak niet bij stil, maar dat ecosysteem is onze leefomgeving.

biodiversiteit in openbaar groen

Biodiversiteit is overal van belang. Niet alleen bij natuurbeheer maar ook in de landbouw, de bosbouw en de stedenbouw. In de aanleg van het openbaar groen en het beheer ervan wordt steeds meer rekening gehouden met de ecologische kwaliteiten. In sierbeplantingen wordt in nieuwe aanleg gekozen voor een gevarieerder sortiment met de nadruk op bloei gedurende het gehele groeiseizoen. Ook de aanwezigheid van bessen, die als voedsel kunnen dienen, en leefruimte voor dieren speelt een rol in de beplantingskeuze. Vooral de wat natuurlijkere beplantingstypen kennen duidelijke ecologische waarden. De ruigere beplantingen (bosplantsoen en grove heesters) en de extensief beheerde grasterreinen (bermen en kruidenrijke terreinen) zijn voor planten, insecten vogels en kleine zoogdieren waardevol of potentieel waardevol.

Op het terrein van het beheer van het openbaar groen is echter nog belangrijke winst te boeken. De beperking van de kosten door een verregaand rationeel beheer is een belangrijk uitgangspunt in het huidig beleid. Het vergroten van ecologische kwaliteiten is tot nu toe slechts in beperkte mate een neven doel. Dit vraagt vaak maatwerk en staat dan op gespannen voet met het streven naar zo laag mogelijke beheerkosten.

insectenvriendelijk beheer reikt verder

Een insectenvriendelijkere inrichting en beheer vraagt meer wilde bloemen en planten, omdat insecten daar primair van afhankelijk zijn. En van een insectenvriendelijker beheer profiteren ook allerlei andere planten en dieren.

Insecten zijn geen losstaande groep in het ecosysteem. Met een insectenvriendelijkere inrichting en beheer is sprake van verbetering van de ecologische waarden als geheel en daarmee van de biodiversiteit.

1 RU Nijmegen Onderzoek naar achteruitgang insecten in Nederland

2 Planbureau voor de leefomgeving; Balans van de Leefomgeving Compendium van de Leefomgeving

3 WuR, De waarde van groen

1.3 openbaar groen en insectenvriendelijkere kruidachtige beplantingen

Openbaar groen bestaat uit functionele beplantingen; ze zorgen onder andere voor aankleding, bieden een plek voor sport en spel, vergroten de leefbaarheid en het welzijn. Het openbaar groen in Oosterhout is daarom gevarieerd. We hebben parken en plantsoenen met heestervakken en gazons, maar ook kruidenrijke terreinen en ecologische verbindingzones. We proberen in elke woonstraat groen toe te voegen in de vorm van sierheesters en straatbomen. In de aanleg van het openbaar groen wordt gekozen voor een gevarieerd sortiment en beeld. De nadruk komt steeds meer te liggen op sierwaarde en ecologische waarde, zoals op bloei gedurende het gehele groeiseizoen. Bij de inrichting van de openbare ruimte streven we er naar een zo passend mogelijke inrichting voor elke plek te realiseren, zodat zoveel mogelijk functies kunnen worden vervuld.

Bij de waardering van het openbaar groen is naast de functionaliteit en de verscheidenheid ook de mate van onderhoud van belang. Daarbij is de afwezigheid van vuil in hoge mate bepalend. De acceptatie van beplantingen waarvan op eerste gezicht de functie misschien niet duidelijk is, is veel groter als de ruimere omgeving schoon is. Zwerfvuil, hondenpoep en onkruid op verhardingen zorgen voor een vervuiling van het beeld van de openbare ruimte en een afname van de waardering.

In de samenstelling van het openbaar groen is een heel belangrijk onderscheid te maken in houtige vegetaties en kruidenvegetaties.

Bomen en struiken vormen de houtige vegetaties. Deze planten groeien steeds groter vanaf de omvang die zij in het jaar daarvoor hebben bereikt. In de natuurlijke concurrentie zijn deze planten in principe dominant. In de strijd om het (zon)licht hebben zij een voorsprong op de andere planten. Bomen groeien hoger dan struiken en bomen zijn daarom in principe ook weer dominant over struiken en heesters. Alleen met beheermaatregelen is te voorkomen dat uiteindelijk overal houtige vegetaties of bomen de overhand krijgen.

De gazons met grassen en bloemen, de bermen en de vaste plantenborders zijn allemaal voorbeelden van kruidachtige beplantingen. Deze planten groeien ieder jaar in principe vanuit de bodem op en het bovengrondse deel sterft in de winter af. De gazons, kruidenrijke natuurlijke terreinen en de bermen vormen onderdeel van deze groep.

Het voorliggend beleidskader biedt een reeks keuzes voor een insectenvriendelijker inrichting en beheer van die typen beplantingen

1.4 workshop, pilot en keuzemenu

De verkenning van mogelijkheden om te komen tot een insectenvriendelijker beheer is gestart met een opnamen door bureau Waardenburg van een reeks locaties in Oosterhout met kruidenrijke begroeiingen op verschillende grondsoorten, met verschillende beheervormen en van verschillende leeftijden. Het verslag hiervan vormt een losse bijlage bij dit rapport. De belangrijkste conclusies in dat verslag zijn:

- bermen op de zandgronden in het zuiden van de gemeente zijn behoorlijk kruidenrijk, zelfs als deze worden geklepelend,
- bermen waar gemaaid en geruimd wordt zijn over het algemeen mooi kruidenrijk,
- bermen op kleigrond zijn ruiger en meer vergrast, ook waar begraasd wordt,
- onder bomen is de variatie in kruiden beperkt.

Vervolgens is in een workshop met Ngo's met een brainstorm over insectenvriendelijk beheer gehouden. Daarin is een veelheid aan opmerkingen, tips en kritiek gepasseerd. Die variëren van gedetailleerd tot zeer algemene beleidsuitgangspunten. Zonder afzonderlijke opmerkingen te willen benadrukken of te kort te willen doen, zijn daaruit de volgende hoofdlijnen afgeleid:

Gefaseerd maaien

- er is binnen het bestaande beheer en de bestaande inrichting duidelijk ruimte voor verbetering,
- ga daarbij uit van eigen kracht en eigen structuren, bouw die uit en haak er daarna andere partijen op aan of haak op anderen aan,
- ga uit van het geheel en de samenhang tussen situaties en organismen.

Er is daarbij ook opgemerkt steeds kritisch te blijven op de resultaten die je mag verwachten en de rendementen die uit de verbeteringen zijn te halen.

pilot

Bij de uitwerking van deze input in een voorstel voor een beleidsdocument, ontstond de behoefte aan een pilot. Op voorhand was onvoldoende duidelijk of de aanpassingen uitvoerbaar zouden blijken, of deze werkelijk tot een verbetering zouden leiden en nog wel het meest van alles, of daarvoor het maatschappelijk draagvlak voldoende aanwezig was.

In de hoofdstukken 2 t/m 6 wordt dieper ingegaan op de technische en ecologische aspecten van de maatregelen in de pilot. De nummering tussen haakjes verwijst naar de betreffende maatregelnummers.

In de pilot zijn de volgende maatregelen uitgevoerd en verkend:

- eenmaal maaien; op een reeks van locaties is de eerste maaibeurt niet uitgevoerd. Bijvoorbeeld langs de Weststadweg is de eerste strook langs de verharding gemaaid, maar is de overige vegetatie gespaard. Langs de hoofdwatergang is wel gemaaid omdat daar slootmaaisel zou worden gedeponeed door het waterschap. (B.4)
- gefaseerd maaien; op alle locaties is gefaseerd maaien ingevoerd. Op bepaalde locaties zijn blokken gespaard en op andere locaties is aan één zijde van de weg de berm tijdens de eerste maaironde niet gemaaid. Ook in de tweede maaironde is een kleine 20% van de vegetatie niet gemaaid (B.3).
- toegevoegd hoger maaien bij klepelen; tijdens de werkzaamheden is besloten ook een proef te introduceren waarbij de maaier hoger werd afgesteld om zodoende bodeminsecten te sparen.(B.6)
- sinus-maaien; er zijn enkele locaties geselecteerd om de haalbaarheid van sinusmaaien na te gaan. (B.2)
- maaien onder eiken; onder eiken is i.v.m. de mogelijke aanwezigheid van natuurlijke vijanden van de processierups zo veel mogelijk de eerste maaironde overgeslagen of uitgesteld.(B.5)
- minder maaien gazons; in de droge voorjaarsperiode en in het heetst van de zomer zijn gazons minder gemaaid (B.9)
- plekken omvormen in gazons; in grotere gazons zijn plekken aangemerkt die na het vroege voorjaar niet meer zijn gemaaid. Deze plekken, die daarmee het karakter kregen van kruidenrijke terreinen, zullen in het najaar worden gemaaid en geruimd.(I.3)
- maaien en ruimen bredere bermen in noord; onder andere in de Oranjepolder is langs de Lageweg de vegetatie gemaaid en geruimd in plaats van geklepeld. Vooraf bestonden twijfels of dit goed haalbaar zou zijn vanwege de ingroei van riet uit de sloten in de bermen. (B.8)
- reacties vanuit de maatschappij; gedurende het seizoen is aandacht besteed aan het aantal meldingen en klachten en de aard daarvan.

In de volgende hoofdstukken zal bij de verschillende keuzemenu's aandacht worden besteed aan de resultaten van de pilot.

In de aanloop naar het maaiseizoen ontstond bij één van de NGO grote zorg of de gemeente verbeteringen had doorgevoerd of zou doorvoeren. De eerste maaiwerkzaamheden van het seizoen zijn vooral gericht op het bewaren van de verkeersveiligheid; het

de berm van de Huijbregts-Schiedonlaan enkele weken na de eerste maaironde (maaien en ruimen)

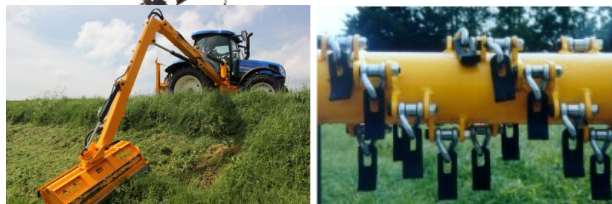

maaïen van uitzichthoeken. Dat vindt vooruitlopend plaats op de reguliere maaibeurt en daarin zijn geen ecologische verbeteringsmaatregelen voorzien. Daarom leek het beheer op de oude voet te worden doorgezet maar vrij kort daarna is dat beeld gekanteld.

1.5 definities en begrippen

In de rapportage worden begrippen en vaktermen gehanteerd die enige toelichting vragen. Vooral omdat die termen in de keuzemenu's bewust en consequent gebruik worden. Deze zijn in de onderstaande lijst opgenomen. Cursieve woorden verwijzen naar begrippen elders in de lijst.

beplantingen	Waar in dit rapport sprake is van beplantingen worden alle inrichtingsvormen van openbaar groen bedoeld, zowel heesters, bosplantsoen en bomen als alle kruidachtige vormen van openbaar groen, zoals gazons, bermen etc. Vrijwel alle openbaar groen, inclusief de wegbermen, zijn ingezaaid of ingeplant. Volledig natuurlijke vegetaties komen in het openbaar groen bijna niet voor.
bermen	<i>beplantingen</i> langs wegen, die uit grassen en andere kruidachtigen bestaan en één tot tweemaal per jaar worden gemaaid.
bloemen	<ol style="list-style-type: none">planten die voor hun voortplanting afhankelijk zijn van bestuiving door <i>insecten</i> en daarvoor gebruik maken van (gekleurde) <i>bloemen</i> (2) met daarin nectar en stuifmeel dat als voedsel voor insecten dienthet deel van een plant met organen voor geslachtelijke voortplanting
bloemrijke gazons	<i>Gazons</i> waar bij aanleg naast grassen kruiden zijn ingezaaid. Het betreft plantensoorten die bestand zijn tegen regelmatig maaïen en tussen maaibeurten toch tot bloei kunnen komen. De maaïfrequentie is afgestemd op het handhaven van deze kruiden.
bloemrijke terreinen	<i>zie kruidenrijke terreinen</i>
gazon	Openbaar groen overwegend bestaand uit grassen, dat zeer regelmatig wordt gemaaid zodat er op gespeeld en gelopen kan worden
insecten	waar in dit rapport gesproken wordt over insecten, worden ongewervelden bedoeld als wormen, spinnen, duizendpoten, pissebedden en insecten (zespotigen)

klepelmaaier gemonteerd op een giek en maaiklepels
bron: Herder Middelburg

maaikorf
bron: Herder Middelburg

maai-zuigcombinatie
bron: Herder Middelburg

klepelmaaier	Een type maaimachine waarbij de maaimessen scharnierend zijn bevestigd (als klepels) aan een horizontaal draaiende as. De as draait zeer snel rond waardoor de begroeiing wordt fijn geslagen en verpulverd. Door de hoge draaisnelheid ontstaat onder het maaidek grote werveling die losliggend materiaal mee neemt. Klepelen kost veel energie maar een klepelmaaier is zeer gebruikszeker, kent een hoge productiecapaciteit en kan zowel hoge als lage vegetatie maaien.
maaikorf	Een type maaimachine waarbij de vegetatie met tegengesteld aan elkaar bewegende messen wordt afgeknipt en in een korf opgevangen.
kruiden	Alle kruidachtige planten die geen grassen zijn
kruidenrijke terreinen	Openbaar groen bestaand uit grassen en andere kruidachtigen, dat één- tot tweemaal wordt gemaaid. De nadruk ligt bij deze terreinen op de natuurwaarde en de ruimtelijke kwaliteit. Daarom wordt in beheer de vestiging en ontwikkeling van kruiden gestimuleerd. Vooral de aanwezigheid van veel bloemplanten is daarin waardevol.
maai-zuigcombinatie	Een type <i>klepelmaaier</i> waarbij met een blower het verpulverde materiaal wordt opgezogen en in een aanhanger wordt geblazen. Een maai-zuigcombinatie wordt meestal op een zware tractor gemonteerd.
NGO	niet gouvernementele organisatie zoals Milieuviering Oosterhout, IVN, het bijenhoudersgilde, Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten (NM), Staatsbosbeheer (SBB) etc.
sloot, het droge talud	het deel van de sloot waar onder normale omstandigheden geen water staat
sloot, natte profiel	het deel van de sloot waar onder normale omstandigheden water staat, talud en bodem

2 Ambities

2.1 inleiding

Oosterhout heeft in haar toekomstvisie “Oosterhout 2030” beschreven waar de ontwikkeling van de stad de komende jaren op gericht is. Die visie vindt zijn plek in de omgevingsvisie die wordt voorbereid. Dat is steeds het algemene kader waarin wij projecten, activiteiten en beleid vormgeven. Die algemeen geformuleerde ambities worden in dit hoofdstuk toegespitst op de ambitie om te komen tot een insectenvriendelijker beheer en inrichting van de openbare ruimte.

2.2 keuzemenu algemene ambities

Waar de verstedelijking één van de oorzaken van de afname van biodiversiteit is, wil gemeente Oosterhout een bijdrage leveren aan ten minste de remming van de afname van zowel het aantal soorten als van de aantallen van dieren en planten. En als dat redelijkerwijs mogelijk is, wil ze zelfs een bijdrage leveren aan de toename van de biodiversiteit. Om dat te bereiken moet er binnen de verstedelijking letterlijk en figuurlijk ruimte zijn voor natuur. Ten eerst moet er fysiek plek zijn waar planten en dieren kunnen leven. Dat kan in het openbaar groen, maar bijvoorbeeld voor sommige soorten ook door voorzieningen in gebouwen op te nemen waar ze kunnen rusten, hun jongen groot kunnen brengen of waar ze kunnen overwinteren. Naast die fysieke ruimte moeten mensen de natuur ook ruimte gunnen. De aanwezigheid van dieren en planten die spontaan verschijnen (op natuurlijke wijze) moet worden geaccepteerd of beter nog gewaardeerd. Zoals eerder opgemerkt speelt daar de mate waarin de openbare ruimte schoon is, een belangrijke rol. Door in het beheer zowel in te zetten op biodiversiteit als op het schoonhouden van de omgeving, wordt de kans op succes sterk vergroot.

In de volgende keuzetabel zijn ambities geformuleerd. Elke regel vormt een eigen ambitie. Met het bevestigen of afwijzen van deze afzonderlijke ambities bepaalt de gemeenteraad het algemene beleidskader.

Oosterhout is groen en gevarieerd

De eerste ambitie (A.1) is direct uit de toekomstvisie 2030 overgenomen. De daarop volgende ambities (A.2 t/m A.7) vormen een verfijning van die eerste ambitie. Deze ambities vormen het beleidskader voor de keuzes in de volgende hoofdstukken, die veel meer gaan over uitvoeringskeuzes.

In het menu is per keuze in hoofdlijn beschreven wat het beeld is dat daarbij hoort, wat het aan positieve en negatieve gevolgen heeft, welke maatregelen we moeten treffen.

In dit “ambitie” deel zijn de kosten niet verder uitgewerkt, daarvoor zijn de keuzes te algemeen. Wel is beschreven of er sprake is van meerkosten en waardoor die veroorzaakt worden.

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het	
A.1	Oosterhout is groen	<p>Oosterhout is een groene gemeente. Dat is een belangrijke kwaliteit van de stad. We streven er naar in elke woonstraat openbaar groen en bomen te hebben. Op loopafstand van elke woning is een buurt- of wijkpark waarin kan worden gewandeld, gespeeld en gesport.</p>	<p>Groen heeft een groot positief effect op het welbevinden van bewoners. Sporten en spelen heeft een positief effect op de fysieke gezondheid. Samen spelen en sporten versterkt de sociale cohesie.</p> <p>Groen dempt de invloeden van het stadsklimaat; de stad warmt minder op en in openbaar groen kan regenwater worden gebufferd. Dat is van belang gezien de klimaatwijziging.</p> <p>Openbaar groen geeft de stad ruimte en lucht en die ruimte is er voor iedereen. Ruimte in de stad is waardevol.</p>	<p>We zijn zuinig op ons groen; we beschermen en versterken het.</p> <p>In nieuwe ontwikkelingen reserveren we voldoende ruimte die een duurzaam in stand te houden openbaar groen mogelijk maakt.</p> <p>In bestaande situaties voegen we, in het kader van reconstructies of stedelijke vernieuwing, openbaar groen toe.</p> <p>Alleen snipergroen komt voor privatisering in aanmerking.</p> <p>Alleen met meervoudig ruimtegebruik kan een veelheid aan functies een plek in de stad vinden. Dat vereist dat geen enkele functie een absolute claim op die ruimte mag leggen.</p>	<p>Openbaar groen is niet goedkoop. Openbaar groen vraagt ruimte en ruimte is in de stad schaars en daarom kostbaar.</p> <p>De aanleg van openbaar groen in sterk stedelijke omstandigheden (centrum) is relatief kostbaar (milieu, ondergrondse en bovengrondse infrastructuur).</p> <p>Ook het onderhoud van openbaar groen is niet goedkoop omdat het relatief arbeidsintensief is.</p>
A.2	Oosterhout heeft een gevarieerde openbare ruimte	<p>Het openbaar groen bestaat uit allerlei verschillende typen groen; heesters, gazons, kruidenrijke terreinen etc.</p> <p>De openbare ruimte is logisch, doelmatig, maar vrij sober ingericht.</p>	<p>Met een gevarieerde inrichting ontstaat een aantrekkelijke stad, waarin iedereen iets naar zijn of haar zin vindt.</p>	<p>Bij het inrichten van de openbare ruimte streven we naar een grote mate van variatie. De keuze valt daarbij op een meest passende inrichting, zodat sprake is van een sobere en doelmatige openbare ruimte die toch volop variatie biedt.</p> <p>We streven niet naar één dominante inrichtingsvorm of dominant inrichtingsdoel.</p> <p>Bij de inrichting vindt een integrale afweging plaats tussen functies en belangen en dat geldt ook als later functies moeten worden toegevoegd.</p>	<p>Variatie is de laatste jaren steeds het uitgangspunt geweest. De inrichtings- en beheerkosten zijn daardoor steeds op een gemiddeld niveau gehouden.</p> <p>Naar mate meer luxe (minder sober) aan de openbare ruimte wordt toegevoegd stijgen de onderhoudskosten.</p>

	wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
A.3	Oosterhout is schoon	Oosterhout is een schone gemeente; de openbare ruimte is niet vervuild en op een acceptabel niveau onderhouden.	Een omgeving die heel en schoon is, is een aangename plek om te wonen en te leven. Een logisch ingerichte omgeving is prettig te gebruiken. Over wat mooi is en wat een passende inrichting is valt niet te twisten. Maar een vervuilde openbare ruimte geeft aanleiding tot ergernis en klachten. Het leidt tot verdere vervuiling en misbruik. Het zelfde geldt voor een beschadigde openbare ruimte.	De openbare ruimte moet worden onderhouden. Als normaal dagelijks onderhoud niet meer volstaat om tot een acceptabel niveau te komen, moet de openbare ruimte worden gerenoveerd of gereconstrueerd. Vuilbestrijding, zoals onkruid op verharding en in beplantingen en het ruimen van zwerfvuil en hondenpoep dragen sterk bij aan de schone beleving.	Het dagelijks onderhoud is sterk van invloed op het schoon zijn van de stad. Dat zijn frequent terugkerende handelingen. Die zijn arbeidsintensief en daarom relatief duur. De inzet van klein en groot onderhoud zijn bepalend voor de kwaliteit van de openbare ruimte (heel). Schades worden gerepareerd. Aan het eind van de technische levensduur wordt de openbare ruimte gerenoveerd. Dit zijn cyclisch terugkerende maatregelen. Onderhoud en renovaties vinden continu plaats en trekken over het algemeen weinig aandacht.
A.4	natuurinclusief	In nieuwe ontwikkelingen of bij renovaties en reconstructies worden altijd voorzieningen aangebracht en ruimte gereserveerd voor planten en dieren.	Vanwege het intensive ruimtegebruik staat de biodiversiteit onder druk. Voor natuur is steeds minder ruimte is. Sommige dieren en planten kunnen zich aanpassen en makkelijk gebruik maken van ruimte en voorzieningen in die intensief gebruikte omgeving als we ze die aanbieden. We remmen daarmee de afname van natuur en biodiversiteit en kunnen zelfs werken aan verbetering.	In alle nieuwe ontwikkelingen, herontwikkelingen en bij renovaties of reconstructies moet ruimte worden geboden aan natuur. Bijvoorbeeld door het aanbrengen van vleermuiskasten of gierzwaluwkasten in gevels en daken en het inrichten van voldoende brede wegbermen voor planten en insecten.	De meerkosten van voorzieningen voor dieren bij nieuwbouw of nieuwe aanleg zijn zeker in relatie tot de totale kosten, zeer bescheiden. Het reserveren van ruimte kost geld (zie A.1).
A.5	biodiversiteit voorop	Bij de inrichting van openbaar groen en bij het onderhoud krijgt de stimulering van de biodiversiteit belangrijke aandacht. Beplantingen zijn gevarieerd, bieden bloemen en bessen, maar ook dood blad en hout op de bodem. Gevarieerde beplantingen ogen lossier en misschien zelfs wat rommeliger. Daar staat tegenover dat meer kleur, geur en insecten aanwezig zijn over een lange periode, wat die beplantingen weer aantrekkelijker maakt.	Gevarieerde beplantingen bieden voor insecten maar ook voor vogels en allerlei zoogdieren een plek om te schuilen, te broeden en om voedsel te zoeken. In een natuurlijke evenwicht komen weinig ziekten en plagen voor en worden dode materialen snel omgezet. Het geeft een aantrekkelijk ruimtelijk beeld. De aanwezigheid van bijvoorbeeld vogels en vlinders wordt hoog gewaardeerd. (zie ook §1.2 waarde biodiversiteit)	Bij zowel interne als externe plannen geldt als randvoorwaarde dat een meest passende inrichting moet worden bepaald. Vervolgens wordt een samenstelling of sortiment toegepast met een hoge waarde voor biodiversiteit. Inheemse soorten hebben daarbij de voorkeur. In het beheer moet die waarde worden gegarandeerd (vaste beheervorm). Die wordt ook als voorwaarde aan anderen opgelegd bij zelfbeheer, parkmanagement etc.	Variaties in sortiment of samenstelling hebben, geven een bepaalde inrichtingsvorm, niet of nauwelijks invloed op de beheerkosten.

	wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
A.6	continuïteit in beheer en keuzes	<p>Openbaar groen heeft een lange periode nodig om zich te ontwikkelen tot een vaste en stabiele situatie. Dat geldt in nog sterkere mate voor groen met natuurwaarden.</p> <p>Door vast te houden aan keuzes en beplantingen de tijd te gunnen zich te ontwikkelen, worden waarden optimaal benut.</p>	<p>Stabiele beplantingen vragen minder onderhoud dan beplantingen die zich nog ontwikkelen.</p> <p>Met het stijgen van de jaren nemen de natuurwaarden toe.</p>	<p>Na aanleg of omvorming moet een consequent beheer worden gevoerd. Beplanting bereiken pas na ten minste vijf jaar enige mate van volwassenheid.</p> <p>Het beheersysteem is bepalend en in werkpakketten en bestekken die daar van worden afgeleid moet het beheer verankerd zijn.</p> <p>Van het beheer moet niet licht worden afgeweken. Er moet steeds een goede afweging gemaakt worden tussen belangen, wensen en doelen.</p>	<p>Het consequent voeren van beheer is de standaard. Het niet vasthouden aan gemaakte keuzes leidt tot kostenverhogingen en/of kapitaalsvernietiging.</p>
A.7	participatie en afweging	<p>Bij bewonersparticipatie worden in het openbaar groen gezamenlijk groene aanpassingen en verbijzonderingen aangebracht, zoals het planten van bloembollen, het zaaien van inheemse bloemen etc.</p> <p>Er is ruimte voor participatie binnen de beleidskaders.</p>	<p>Participatie geeft betrokkenheid bij en daarmee een grotere zorg voor de inrichting van de (woon)omgeving.</p> <p>Er kan echter sprake zijn van tegenstelling in ambities en doelen en de gevolgen van participatie. Inzicht in de afweging daartussen en keuze die volgt, vergroot de kans op begrip bij betrokken partijen.</p>	<p>Bij inrichtingsplannen op stads- of wijkniveau heeft inspraak het karakter van informeren en raadplegen.</p> <p>Naarmate de inrichting meer de directe woon omgeving betreft, verschuift dit naar adviseren en coproduceren (mits die behoefte bij bewoners bestaat).</p> <p>Communicatie in projecten moet daarop worden afgestemd.</p> <p>Als sprake is van tegengesteldheid in ambities, moet kapitaalsverlies worden vermeden en verlies aan diversiteit zoveel mogelijk worden voorkomen.</p> <p>Er dient steeds een afweging en keuze gemaakt te worden tussen wensen, belangen en beleidsdoelen.</p>	<p>Participatie heeft vrijwel altijd een uitbreiding of aanvulling van plannen tot gevolg.</p> <p>Over het algemeen worden plannen daar beter maar ook duurder van. Dat effect reikt tot en met de beheerfase.</p>

In de pilot zijn geen specifieke beleidsambities aan bod gekomen. Wel zijn parallel aan de pilot, in het kader van Wijkgerichtwerken, op een aantal locaties door bewoners en verenigingen initiatieven genomen tot participatie. Die waren alle op het niveau van de directe woonomgeving en in lijn met A.7. Er was geen sprake van tegengestelde ambities.

3 Inrichting

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op verbeteringen die mogelijk zijn in de inrichting van de openbare ruimte bij aanleg of bij renovatie of reconstructie.

3.1 voorwaarden voor biodiversiteit

Insecten kunnen alleen gedijen als er ruimte is voor voortplanting, voedsel, veiligheid en verplaatsing; de vier ecologische V's. Insecten leven relatief kort en dat is niet alleen omdat ze vaak ten prooi vallen aan andere dieren. De meeste insecten zijn "versleten" als ze enkele weken tot enkele maanden oud zijn. Zonder voortplanting zouden ze binnen de kortste keren zijn verdwenen. Voor voortplanting gelden twee basale voorwaarden; er moeten soortgenoten zijn en de jongen (larven) moeten kunnen eten en groeien tot volwassen individuen die zich daarna ook weer kunnen voortplanten.

Planten vormen de basis van een natuurlijk systeem; alleen planten kunnen anorganische stoffen omzetten in organisch materiaal. Van die planten of dat organisch materiaal kunnen dieren leven, waaronder insecten. Andere dieren zijn omnivoor of carnivoor en zijn van hun voedsel geheel of gedeeltelijk afhankelijk van die "planteneters". Dat kunnen andere insecten of ongewervelden zijn maar ook amfibieën, vogels en zoogdieren. Zo ontstaat een voedselpiramide; eten en gegeten worden. Voor veel insecten geldt dat bladeren en wortels, stuifmeel en nectar hun voedsel vormt. Soms zijn insecten gespecialiseerd in één specifieke plant maar meestal gebruiken ze een verscheidenheid aan planten. Meer bloemen en meer verschillende planten betekent meer verschillende insecten (diversiteit).

In de begroeiing kunnen insecten zich verschuilen voor predatoren. Ook vinden ze daar een plek om te kunnen overwinteren. Dat verschuilen gaat beter naar mate de begroeiing gevarieerder en wat hoger is.

Insecten moeten zich tussen leefgebieden kunnen verplaatsen. Als er om een bepaalde reden op een plek tijdelijk te weinig ruimte (voedsel, dekking) is om te kunnen overleven, gaan dieren op zoek naar betere plekken. Als ze die niet kunnen bereiken, sterven ze en kunnen ze zich niet voortplanten. Omgekeerd kan een plek die na verloop van tijd weer wel geschikt is voor insecten, maar die te ver van andere plekken ligt, niet opnieuw worden bevolkt. Populaties in geïsoleerde gebieden vertonen verschijnselen van inteelt en lopen grote kans om uit te sterven. Uitwisseling tussen gebieden en populaties is essentieel.

In de figuur hiernaast is samenhang tussen de bermen en kruidenrijke terreinen en natuurgebieden in de omgeving weergegeven. Deze figuur is ook opgenomen in bijlage A.

Vooraf de wat natuurlijkere beplantingstypen kennen duidelijke ecologische waarden. De ruigere beplantingen (bosplantsoen en grove heesters) en de extensief beheerde grasterreinen (bermen en kruidenrijke terreinen) zijn voor planten, insecten, vogels en kleine zoogdieren waardevol of potentieel waardevol. Variatie is daarbij een sleutelwoord. Veel variatie betekent veel soorten en betekent ruimte voor de vier V's. Variatie is daarmee de overkoepelende vijfde V.

figuur: Bermen en kruidenrijke vegetaties in de structuur van het Natuur Netwerk Brabant - uitsnede

3.2 keuzemenu inrichting openbare ruimte

In de inrichting van het openbaar groen is met betrekking tot biodiversiteit op diverse fronten winst te behalen. Een deel daarvan wordt in projecten reeds toegepast. Zoals eerder opgemerkt streven we naar een gevarieerde aantrekkelijke openbare ruimte maar een expliciet en eenduidig beleid is daarin niet bepaald. Met de keuzes uit de volgende menu-kaart heeft de gemeenteraad daarvoor de mogelijkheid.

In dit menu zijn de financiële consequenties per keuze zo goed mogelijk in beeld gebracht.

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
I.1 versterken ecologische structuren	<p>Bijen, vlinders en andere insecten zijn afhankelijk van bloemen en gevarieerde vegetaties. Hun actieradius is soms beperkt tot enkele honderden meters. Met een ecologische dooradering van de stad die ook aansluit op natuurterreinen daarbuiten wordt deze insecten maar ook andere dieren de mogelijkheid geboden om andere leefgebieden te vinden.</p> <p>De huidige structuur ligt langs de hoofdwegen. Ze bevat echter hiaten.</p>	<p>Het huidige landelijk gebied biedt over het algemeen, door zijn intensieve gebruik (schaalgroote, bestrijdingsmiddelen, meststoffen), onvoldoende mogelijkheid voor insecten om te overleven. De stad biedt relatief gunstige levensomstandigheden voor niet al te kritische soorten.</p> <p>Een ecologische dooradering biedt leefruimte aan insecten en de mogelijkheid om andere plekken in de stad te bereiken en om plekken buiten de stad te bereiken die wel geschikt zijn als leefgebied</p> <p>Deze dooradering is behalve voor insecten ook van belang voor allerlei andere dieren en voor planten. De biodiversiteit wordt er sterk door bevorderd.</p>	<p>De hiaten in de huidige structuur moeten zoveel mogelijk worden aangevuld. Voor elke locatie geldt dat binnen de meest passende inrichting voor die plek (A.5) ook ruimte moet worden gezocht en gevonden voor ecologische functies.</p> <p>Sommige onderbrekingen zijn eenvoudig op te lossen, bijvoorbeeld door de gazons of sierheesters ter plaatse als bloemrijke terreinen of bloemrijke gazons in te richten en te beheren.</p> <p>Ook de aanplant van bloembollen kan een bijdrage leveren.</p> <p>Op verschillende plekken langs de hoofdwegenstructuur rondom het centrum ontbreekt daarvoor nu de ruimte. Als alternatieven onvoldoende aanwezig zijn. moet bij toekomstige reconstructies ruimte voor een betere dooradering worden gezocht.</p>	<p>inrichtingskosten</p> <p>De omvorming van gazons naar bloemrijke terreinen is relatief eenvoudig. De grasmat moet worden gescheurd en er moet worden ingezaaid met een inheems kruidenmengsel. totaal opp. ruim 70.000 m², kosten €2,25/m² totale kosten € 160.000 over een periode van 5 jaar is € 32.000/jaar</p> <p>In toekomstige reconstructies moet ruimte worden gevonden voor de versterking van de structuren.</p> <p>beheerkosten</p> <p>minder te maaien als gazons (eigen dienst), meer te maaien kruidenrijke terreinen (uitbested, 2x/jaar) areaal 14.000 m² /jaar cumulatief extra beheerkosten -€ 0,14m² totaal voordeel € 2.000/jaar cumulatief</p>

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
I.2 inzaaien inheemse kruiden	<p>Bloemrijke terreinen bevatten veel verschillende soorten. Die bloeien op verschillende momenten in het jaar en bieden daarmee voor veel insecten een leefgebied. Hoe groter de variatie hoe groter de waarde voor de biodiversiteit.</p> <p>Deze groenvoorzieningen worden toegepast in de ecologische structuren en natuurlijke terreinen.</p>	<p>Buiten de kom moeten tot nu de kruiden zichzelf vestigen wat betekent dat aansprekende resultaten pas na 15jaar of meer worden behaald en soms zelfs helemaal niet. Inzaaien met inheemse kruiden geeft veel sneller een gevarieerd, bloemrijk aantrekkelijk resultaat. Reeds na ca. 5 jaar wordt een gevarieerd beeld bereikt.</p> <p>Nadeel is dat lokaal voorkomende soorten minder kans krijgen en daarmee de genetische variatie afneemt en de relatieve kwetsbaarheid voor ziekten en plagen toeneemt.</p> <p>Ook kunnen soorten worden geïntroduceerd die van nature niet voorkomen (flora-vervalsing). Die zullen zich op langere termijn echter niet handhaven.</p> <p>De winst in ruimtelijke kwaliteit en aan rijkdom aan bloemen is groot.</p>	<p>Bermen en bloemrijke terreinen moeten bij nieuwe aanleg worden ingezaaid met inheemse kruiden, zowel binnen als buiten de kom.</p> <p>Sinds ruim 5 jaar past de gemeente dit toe op kruidenrijke terreinen binnen de bebouwde kom.</p> <p>Natuurterreinen en bermen van wegen en paden buiten de bebouwde kom, in of binnen 300 m van natuurterreinen worden niet ingezaaid, ook niet met (gecultiveerde) grassoorten. Daar kan eventueel maaisel uit lokale natuurterreinen worden gestrooid om zo lokale planten (genotypes) sneller te verspreiden.</p> <p>Om flora vervalsing te voorkomen en zoveel mogelijk de zaden die nog in de bodem aanwezig zijn de kans te geven zich te ontwikkelen, steeds per locatie afwegen in welke omvang kruiden moeten worden gezaaid.</p>	<p>inrichtingskosten</p> <p>Zaden van inheemse kruiden zijn relatief kostbaar omdat ze op kleine schaal worden gekweekt. meerkosten € 0,15 /m² areaal per jaar 48.000 m² kosten per jaar € 7.200</p> <p>beheerkosten</p> <p>Het betreft terreinen die ongeacht de onderhavige keuze als bloemrijke vegetatie worden beheerd, de extra beheerkosten zijn daarom nihil.</p>

Inzaai met inheemse kruiden

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
I.3 omvormen gazons	<p>Diverse terreinen in de stad (bebouwde kom) zijn ingericht of worden beheerd als gazon, zonder dat daar vanuit de functie of het ruimtelijk beeld een duidelijke aanleiding voor is.</p> <p>Deze terreinen kunnen worden omgevormd tot bloemrijke terreinen, mits ze op voldoende afstand liggen van woningen en tuinen.</p> <p>Voorbeelden zijn de wadi's in de Vlindervallei en in de Contreie.</p>	<p>De omzetting van gazons naar bloemrijke terreinen heeft een direct positief effect op de biodiversiteit ter plaatse; meer bloemen en meer insecten en andere dieren.</p> <p>Bloemrijke terreinen bieden meer kleur en meer variatie in de woonomgeving.</p> <p>Bewoners maken zich over het algemeen zorgen over onkruiden en ongedierte.</p> <p>In de pilot zijn delen van grotere gazons na begin mei niet meer frequent gemaaid maar verder beheerd als kruidenrijke vegetatie. Daarmee heeft in feite een omvorming plaats gevonden. De plekken hebben zich snel ontwikkeld tot kleurrijke plekken, echter met een beperkt aantal soorten. De reacties van bewoners zijn overwegend positief geweest.</p> <p>De ecologische meerwaarde is aanzienlijk.</p>	<p>De bestaande gesloten graszode moeten worden gescheurd en het terrein moet worden ingezaaid met inheemse kruiden.</p> <p>In de Vlindervallei kunnen de wadi's ondieper worden gemaakt, waardoor minder steile taluds ontstaan en het beheer eenvoudiger wordt.</p> <p>In pilot is met een aangepast beheer min of meer een passieve omvorming ingezet. Het aantal soorten bloemen dat daarbij optrad was vrij beperkt. De meerwaarde van die locaties was redelijk. Een ruimere variatie, die eigenlijk alleen met inzaai is te bereiken (actieve omvorming), is wenselijk. Bij actieve omvorming is het eerste jaar een extra maaibeurt wenselijk in verband met het uitmaaien van ongewenste eenjarige (on)kruiden.</p>	<p>inrichtingskosten</p> <p>De keuze om via aangepast beheer (passieve omvorming) tot omvorming te komen, vraagt geen investeringen.</p> <p>De actieve omvorming van gazons naar bloemrijke terreinen is relatief eenvoudig. De grasmat moet worden gescheurd en er moet worden ingezaaid met een inheems kruidenmengsel.</p> <p>uitgangspunt: alleen mogelijk op gazons groter dan 1000m² en niet op speelplaatsen. Van dat areaal kan 5% worden omgevormd totaal opp. 30.000m², uit te voeren in 5 jaar, kosten € 1,50/m² totale kosten per jaar€ 9.000</p> <p>beheerkosten</p> <p>minder te maaien als gazons (eigen beheer) , mer te maaien kruidenrijke terreinen (uitbesteed) areaal 6.000m² (jaarlijks cumulatief) extra beheerkosten -€ 0,14/m² totaal voordeel €1.000 (jaarlijks cumulatief)</p>

Gazon waarin een deel is omgevormd tot kruidenrijke beplanting door niet meer te maaien

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
I.4 hotspots inrichten	<p>In gazons worden plekken ingeplant met bloembollen, ingezaaid met inheemse kruiden en aanvullend worden daar sterke vaste planten aan toegevoegd. Zo ontstaan kleurige bloemrijke stippen in de wijk die een voedselbron zijn; hotspots voor insecten en vlinders. Deze hotspots worden alleen binnen de bebouwde kom toegepast</p>	<p>In de wijken en buurten bevinden zich gazons die geen duidelijke speelfunctie hebben, maar die relatief dicht tegen woningen en tuinen aanliggen en daarom niet voor volledige omvorming in aanmerking komen.</p> <p>Door aan deze gazons bloemrijke hotspots toe te voegen neemt de biodiversiteit toe. Ook de ruimtelijk kwaliteit van de omgeving neemt toe.</p> <p>Vanaf het vroege voorjaar tot diep in het najaar kunnen deze plekken kleur en leven toevoegen.</p> <p>Langs diverse hoofdwegen hebben we bloembollen staan in kruidenrijke terreinen, zoals langs de Burgemeester Huijbregts-Schiedonlaan. Hotspots of plekken hebben we tot nu toe nog niet. Wel zijn of worden in het kader van bewonersinitiatieven plekken met bollen ingeplant of met inheemse kruiden ingezaaid.</p> <p>De winst in ruimtelijke kwaliteit en aan rijkdom aan bloemen is aanzienlijk maar lokaal. De mogelijkheid om deze hotspots gezamenlijk met bewoners te realiseren levert een lokale maar grote kans op een grotere betrokkenheid en een grotere waardering voor de openbare ruimte.</p>	<p>De combinatie van bloembollen met inheemse kruiden is binnen Oosterhout met succes toegepast. De waardering vanuit omwonenden is relatief groot.</p> <p>Door aan deze inrichting ook lang bloeiende vaste planten toe te voegen ontstaat nog meer variatie. Dit is echter tot op zekere hoogte een experiment.</p> <p>In het gazon wordt op een afgebakende plek de zode gescheurd en worden bloembollen ingeplant (najaar), inheemse kruiden gezaaid en sterke lang-bloeiende vaste planten geplant (bijv. Geranium, Alchemilla). Rondom blijft gazon in tact zodanig dat met regulier materieel kan worden gemaaid.</p> <p>De hotspot wordt daarna éénmaal per jaar in het najaar gemaaid en het vrijkomende materiaal wordt afgevoerd. Een deel van de vegetatie moet blijven staan om insecten te laten overwinteren.</p> <p>Hier is voornamelijk een ambitie opgenomen om 10 hotspots per jaar te realiseren van 100m².</p>	<p>inrichtingskosten</p> <p>De grasmat moet worden gescheurd.</p> <p>Er worden bloembollen geplant, 100-150st/m². Vervolgens wordt gemiddelde 3st/m² vaste planten bij geplant. Daarna wordt het gehele perk ingezaaid met een inheems kruidenmengsel. totaal opp 1000m² per jaar kosten €55/m² totale kosten €55.000/jaar.</p> <p>beheerkosten</p> <p>minder te maaien gazons(eigen dienst), meer te maaien kruidenrijke terreinen en ruimen (uitbested) areaal 1000 m² (jaarlijks cumulatief) extra beheerkosten -€0,14/m² totaal voordeel €140 (jaarlijks cumulatief)</p>

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
I.5 doorzaaien bermen waarin bomen staan	<p>Bermen onder bomen zijn vrij arm aan soorten omdat de concurrentie om voedsel en water met de bomen groot is. Het duurt vrij lang voordat soorten zich vestigen.</p> <p>Bermen onder bomen zijn nooit uitbundig.</p> <p>Door soorten in te zaaien die in deze situaties goed passen, maar die zich niet of langzaam zouden vestigen, kan de ontwikkeling van een gevarieerde aantrekkelijk berm sterk worden gestimuleerd en versneld.</p>	<p>Diverse plantensoorten van bossen en bosranden vestigen zich vrij lastig. Er sprake is van een stabiele situatie als de bomen min of meer volwassen worden. Bovendien moeten de soorten zich vanuit relatief grote afstanden vestigen.</p> <p>Door versnelde vestiging ontstaan bermen waarin meer insectensoorten voedsel en dekking kunnen vinden. Daarvan profiteren dan ook weer andere soorten.</p> <p>Daar zitten ook soorten bij zoals de gaasvlieg, waarvan de larven leven van rupsen en luizen. Een verbetering van het bloemenaanbod helpt daarmee bij het herstel van een natuurlijk evenwicht en een natuurlijke bestrijding van bijvoorbeeld eikenprocessierups.</p>	<p>In bermen met bomen, om te beginnen die met zomereiken, worden mengsel ingezaaid van soorten die daar van nature thuishoren.</p> <p>Om de bomen niet te beschadigen wordt de graszode niet gescheurd, maar omdat onder bomen vrijwel nooit sprake is van een dichte mat, is dat nauwelijks een bezwaar.</p> <p>Bij voorkeur worden ook inheemse bloembollen of stinzebollen geplant zodat er reeds in het heel vroege voorjaar aanbod van nectar en stuifmeel is als insecten uit winterrust komen.</p> <p>De vegetatie moet éénmaal per jaar worden gemaaid, waarbij bij voorkeur gefaseerd wordt gemaaid.</p> <p>Buiten de bebouwde kom moet dit terughoudend worden toegepast (zie I.2)</p>	<p>inrichtingskosten</p> <p>In de kostenraming is een gefaseerde aanpak opgenomen van jaarlijks 5% van het areaal. De bermen worden in het huidige beheer reeds gemaaid (geen extra kosten). Aansluitend kunnen de bermen worden ingezaaid (handmatige doorzaai). totaal opp 30.000 m²/jaar kosten € 0,45/m² totale kosten €13.500</p> <p>Op 2% van het oppervlak worden bloembollen geplant, ca.100st/m². Soorten als sneeuwkllokje, boerenkrokus, daslook etc. totaal opp 600m² kosten €35/m² totale kosten €21.000</p> <p>beheerkosten</p> <p>deze maatregel heeft geen directe gevolgen voor de wijze van onderhoud. Er is geen sprake van een verandering van beheerkosten.</p>

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
I.6 inzaaien bloemrijke gazons	<p>In plaats van een eenvormig gazon dat vrijwel geheel uit grassen bestaat, ontstaat een "grasveld" met allerlei bloemen; een wezenlijk ander beeld.</p> <p>De uitstraling is losser en misschien wat rommeliger, maar er zitten meer bloemen in (kleur) en er vliegen bijen en vlinders op (kleur en leven).</p> <p>Dit is niet geschikt als trapveld of speelgazon omdat de planten wat hoger zijn en bijvoorbeeld een bal dan slecht wil rollen.</p> <p>Deze mengsels zijn vrij recent ontwikkeld met de toegenomen belangstelling voor biodiversiteit en de alarmerende berichten over de afname van de aantallen en soorten bijen en vlinders.</p>	<p>De variatie in de inrichting van de openbare ruimte neemt toe. Sommige plekken zijn in te richten als bloemrijke gazons, op ander plekken liggen misschien gewone gazons weer meer voor de hand.</p> <p>Bloemrijke gazons leveren meer kleur (aantrekkelijkheid) en leven (biodiversiteit).</p> <p>De plantensoorten zijn beter bestand tegen droogte, o.a. omdat ze minder worden gemaaid. Ook in lange droge warme periodes leveren deze bloemrijke gazons een bijdrage aan de demping van de hitte in de stad.</p> <p>De toegevoegde waarde is vrij groot.</p> <p>Met deze bloemrijke gazons hebben we in Oosterhout nog geen ervaring. Mocht blijken dat deze niet voldoen, kunnen ze eenvoudig met een wat intensiever maaibeheer worden omgevormd tot gazons.</p>	<p>In nieuwe situaties en bij reconstructies zullen bloemrijke gazons worden ingezaaid in plaats van gewone gazons, op plekken waar dat mogelijk is. Dat is niet op speelplekken en trapvelden. Steeds moet worden afgewogen wat wenselijk is (meest passende inrichting).</p> <p>Waarschijnlijk kan met minder maaien worden volstaan en hoeft maaisel niet te worden afgevoerd. Uitgegaan wordt van 14 maaibeurten per jaar waar voor gazons een gemiddelde inzet van 23 beurten geldt.</p> <p>Na maximaal 4 jaar moet worden geëvalueerd of deze voorzieningen bieden wat wordt verwacht.</p>	<p>inrichtingskosten</p> <p>Bloemrijke gazons worden toegepast in nieuwe aanleg of bij renovaties en dan in plaats van gazons. Er is alleen sprake van meerkosten voor de aanschaf van het zaad totaal opp 26.000 m²(jaarlijks) meerkosten € 0,20/m² totale kosten € 5.200</p> <p>beheerkosten</p> <p>minder te maaien als gazons(eigen dienst), areaal 26.000m² (jaarlijks cumulatief) extra beheerkosten -€0,05/m² totaal voordeel € 1.400 (jaarlijks cumulatief)</p>

beeld van bloemrijk gazon
soorten die regelmatig maaien verdragen

4.3 aandachtspunten bij aanpassing beheermaatregelen

maaien moet

Om biodiversiteit in kruidachtige terreinen te bevorderen moet worden gemaaid. Zo wordt voorkomen dat houtige gewassen gaan domineren. Grassen zijn praktisch de enige planten die tegen zeer frequent maaien bestand zijn. Maar als er een beperkt aantal keer per jaar wordt gemaaid, wordt de vestiging en ontwikkeling van andere planten dan grassen bevorderd. Dat effect is groter als daarnaast het maaisel wordt opgeruimd en afgevoerd (verschralingsbeheer). Door het afvoeren van het maaisel, worden voedingsstoffen verwijderd die anders na vertering weer zouden vrij komen. Vooral grassen en ruigte kruiden zoals brandnetel profiteren van voedselrijke situaties. Met het afvoeren van maaisel treedt een verschraling op waardoor de concurrentiekracht van het gras afneemt. Daardoor kunnen andere planten zich vestigen en handhaven, wordt verruiging voorkomen en neemt de diversiteit toe. Maaien resulteert in meer bloemen en meer variatie en dat is de basis voor een grotere ecologische waarde.

kern van verbetering

Het grootste ecologische nadeel van het huidige beheer is dat periodiek alle bloemen en alle dekking voor insecten wordt verwijderd. Direct na de maaibeurten zijn de bermen egaal gemaaid en daarmee is er nauwelijks voedselaanbod. Na enkele weken komen planten tot herbloei en krijgt de berm zijn waarde terug. Maar de periode zonder voedsel aanbod is voor individuele insecten desastreuus. In de wijdere omgeving is over het algemeen ook nauwelijks voedselaanbod. Door deze diepe dalen in voedselaanbod te voorkomen of af te vlakken kan de ecologische waarde sterk worden vergroot.

De Vlinderstichting dringt sterk aan op beëindiging van het gebruik van de klepelmaaier. Met deze machine wordt met een snel draaiende trommel waarop de messen zijn gemonteerd alle vegetatie en alles wat daar op of in zit vermorzeld. Omdat de trommel zo snel draait, ontstaan grote luchtwervelingen waarbij heel veel insecten die op de bodem zitten worden opgezogen en gedood. Vanuit productiecapaciteit, betrouwbaarheid en kosteneffectiviteit is de klepelmaaier juist zeer populair. Op specifieke locaties is de inzet van een maai-zuigcombinatie (een soort klepelmaaier) echter wenselijk vanwege de verkeersveiligheid of vanwege de bereikbaarheid.

slootonderhoud en verschralingsbeheer

Buiten de kom zijn bermen langs landbouwwegen overwegend smal, vaak niet breder dan één werkbreedte van een maaimachine. Dat maakt de mogelijkheid variaties, zoals gefaseerd maaien, toe te passen beperkt. De bermen grenzen vrijwel zonder uitzondering aan kavelsloten. De keuzes ten aanzien van het voeren bermbeheer strekken zich daardoor in sommige gevallen ook uit tot het beheer van het droge deel van het sloottalud. Strikt bezien zijn dat ook kruidenrijke terreinen, alleen liggen zij in helling.

Periodiek (15-20 jaar) worden sloten gebaggerd en weer op diepte gebracht. Dit materiaal wordt op de oever gedeponed om in te drogen en wordt pas na enkele dagen afgevoerd. Dat scheelt fors in gewicht en daarmee in de verwerkingskosten. Ook krijgen amfibieën en insecten zo de tijd en kans terug naar het water te vluchten.

Het is technisch gezien niet mogelijk alle bagger van de berm te verwijderen. Slootbagger is voedselrijk materiaal en veroorzaakt een aanzienlijke verhoging van de voedselrijkdom van de bermen. De resultaten van een verschralingsbeheer worden daarmee periodiek fors verkleind.

A-waterlopen worden tweemaal per jaar gemaaid door het Waterschap. Daarom zijn ze niet in deze verkenning opgenomen. Op de aangrenzende percelen geldt een ontvangst plicht. Om het andere jaar wordt maaisel in de berm gedeponed.

vegetatie gedomineerd door ruigte kruiden

Van zogenaamde B-waterlopen worden de bodem en taluds éénmaal, laat in het jaar, door de gemeente gemaaid. Deze zijn wel in de voorliggende verkenning opgenomen.

Ook het maaisel van taluds en slootbodem wordt om dezelfde reden in de berm gedeponerd; kostenbesparing door gewichtsreductie en de kans aan organismen bieden terug naar de sloot te vluchten.

Met het maaisel komt altijd een deel slootbagger mee. Waar beheermaatregelen zijn gericht op verschraling van de bermen, wordt een belangrijk deel van het verschralend effect door dit slootonderhoud teniet gedaan. Dat geldt vooral langs permanent watervoerende sloten. Dat zijn vrijwel alle sloten in het noorden van de gemeente en de A-waterlopen in het zuiden. Verschralingsbeheer is daar vrijwel kansloos.

4.4 keuzemenu beheermaatregelen

In het volgende keuzemenu worden verbeteringsmaatregelen behandeld. Beheerkeuzes vragen geen investeringen in de inrichting. Daarom zijn geen inrichtingskosten benoemd

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
B.1 extra begrazen	<p>In Oosterhout wordt gedurende het groeiseizoen een schaapskudde ingezet die moeilijk beheerbare terreinen begraast.</p> <p>Ook op andere terreinen zou begrazing kunnen worden ingezet.</p>	<p>Begrazen levert een grote variatie in het terrein op. Er ontstaat, zeker kort na het begrazen, een grote variatie in de vegetatie. Vanwege het tempo en de schaal van begrazen, wordt een dal in voedselaanbod voor insecten voorkomen.</p> <p>Maatschappelijk wordt de aanwezigheid van een schaapskudde hoog gewaardeerd. Schapen produceren geen motorlawaai en geen uitlaatgassen. Ze geven het gevoel dicht bij de natuur te staan.</p> <p>Niet alle vegetatie wordt kort gegeten. Het resultaat is veel minder eenvormig dan na maaien. Er ontstaat daardoor meer structuur in de vegetatie, met hier en daar zelfs kaal getrapte plekken. Sommigen zullen dat als "niet netjes" ervaren.</p> <p>Met het verplaatsen van de kudde worden ook plantenzaden verplaatst, in de mest of in de vacht van de dieren. Insecten kunnen op tijd vluchten en sneuvelen nauwelijks bij begrazing.</p> <p>De ecologische meerwaarde van extra begrazen is vrij beperkt.</p>	<p>Het areaal dat wordt begraasd zou kunnen worden uitgebreid. Ook andere terreinen kunnen worden begraasd.</p> <p>Begrazing kan alleen worden ingezet op wat bredere terreinen. De bermen van de landbouwwegen in het buitengebied zijn te smal om effectief te kunnen begrazen. Binnen de kom zijn ook sommige bermen langs de doorgaande wegen te uitgestrekt en te smal en is de verkeersdruk te hoog om effectief en veilig te kunnen begrazen.</p> <p>Er zijn voldoende terreinen waar begrazing effectief kan worden ingezet. Maar de huidige kudde heeft de maximale capaciteit bereikt en kan niet extra terreinen begrazen.</p> <p>Bij uitbreiding van de begrazing zal een extra kudde moeten worden ingezet.</p> <p>Bij begrazing is minder sprake van verschraling dan bij maaien en ruimen. Dat gecombineerd met de huidige stikstofdepositie zal met alleen begrazen op termijn toch verzuivering optreden. Een combinatie van begrazen met maaien & ruimen zal nodig zijn om voldoende variatie te handhaven.</p>	<p>Begrazing is in het algemeen arbeidsintensiever en daardoor duurder dan conventioneel onderhoud. Maar op moeilijk beheerbare terreinen valt dit verschil vrijwel weg.</p> <p>De aan- en afvoerkosten van de kudde zijn relatief hoog. Aanvullende begrazing moet daarom voldoende zijn voor een seizoen rond begrazing met een extra kudde.</p> <p>Een deel van de kosten valt weg tegen het voordeel dat ontstaat omdat maaiwerkzaamheden op de betreffende terreinen dan komen te vervallen.</p> <p>beheerkosten</p> <p>beheer moeilijke terreinen meerkosten €10.000/kudde.seizoen</p>

begrazing in het Gooikensbos

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
B.2 gefaseerd maaien	<p>Bij het maaien worden steeds delen of stroken overgeslagen zodat 15%-20% van de vegetatie blijft staan. Dat mag in onregelmatige vormen. In de maaironde in het najaar worden de delen die bij de eerste maaironde zijn gespaard overwegend wel gemaaid en blijven andere delen de winter over staan. Als met één maaibeurt per jaar wordt volstaan worden deze delen in het volgende jaar geheel gemaaid en blijven andere delen over.</p>	<p>In de delen die in het late voorjaar niet worden gemaaid, vinden de insecten voedsel en dekking. Zo wordt de periode naar de volgende maaibeurt makkelijker te overbruggen en valt het voedselaanbod niet volledig weg. In de delen die in het late najaar blijven staan, kunnen individuen, eitjes, poppen of larven overwinteren. Er blijft een groter deel van de insecten in leven om zich in het volgende jaar weer te kunnen voortplanten. De ecologische winst is groot tot zeer groot. In de pilot is deze maatregel op vrijwel alle kruidenrijke terreinen en bermen toegepast. Uitvoeringstechnisch heeft dit geen problemen opgeleverd. Er zijn geen noemenswaardige meldingen of klachten over binnengekomen.</p>	<p>Van de terreinen moet steeds een deel blijven staan op een onderlinge afstand van ten hoogste enkele honderden meters. In het bestek moet dit worden verankerd en moet tevens worden geborgd dat niet jaarlijks de zelfde delen worden gespaard. Anders treed alsnog verruiging op. In verdere beheer vraagt het geen aanvullende maatregelen. In de pilot zijn bij voorkeur delen gespaard die op dat moment veel bloemen bevatten. Dat heeft een duidelijke meerwaarde. Dit vraagt enerzijds deskundigheid van de aannemer en anderzijds flexibiliteit in het bestek.</p>	<p>De minder kosten vanwege het niet maaien van bepaalde delen vallen weg tegen de extra kosten die moeten worden ontstaan voor lastiger werken, manoeuvreren, ruimen en afvoeren etc.</p> <p>beheerkosten</p> <p>Deze maatregel is kosten neutraal. meer/minderkosten € 0</p>

Gefaseerd maaien bij het Gooikensbos

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
B.3 sinus maaien	<p>Dit is een vorm van gefaseerd maaien die op grotere terreinen toepasbaar is.</p> <p>Er zijn meerdere werkgangen, waarbij eerst een pad in het terrein wordt gemaaid en enkele weken daarna alles binnen dat pad. Dit wordt twee tot driemaal per jaar herhaald.</p> <p>Het is toepasbaar op kruidenrijke terreinen met een wat grotere omvang, met name op plekken waar natuurbeheer de nadruk heeft.</p> <p>De uitstraling is wat losser en lijkt toevallig.</p>	<p>Deze vorm van maaien levert meer overstaande delen dan "gewoon" gefaseerd maaien. Ook ontstaat meer variatie in het terrein omdat tussen de maaibeurten van de paden en het overige terrein steeds enkele weken tijd zit en bepaalde delen van het terrein vaker en andere juist niet gemaaid worden. Er ontstaan veel gradiënten; in structuur, in vegetatiehoogte, in voedselaanbod en in micro-klimaat. De ruimtelijke variatie neemt toe en daarmee de aantrekkelijkheid voor insecten.</p> <p>In de pilot is gebleken dat maar een beperkt aantal terreinen hiervoor potentieel geschikt is en dat de meerwaarde van het sinus-maaien t.o.v. gefaseerd maaien vooralsnog niet duidelijk bleek. Die meerwaarde kan mogelijk pas na enkele jaren ontstaan.</p> <p>In natuurbeheer wordt grote waarde toegekend aan sinusmaaien.</p>	<p>Er moeten terreinen geselecteerd worden die voldoende groot zijn en waarvan de vegetatie meerdere maaibeurten per jaar vraagt. Deze terreinen moeten in het bestek worden aangemerkt. De ecologische zones lijken daar niet voor in aanmerking te komen omdat daar vanwege broedvogels pas na 15 juli wordt gemaaid en daarmee de periode tussen maaibeurten te kort wordt.</p> <p>In april moeten slingerende paden worden gemaaid en geruimd, in mei/juni worden de delen binnen het sinuspad gemaaid en geruimd.</p> <p>In augustus wordt een nieuw ander sinuspad gemaaid, waarna in september het binnenste deel gemaaid wordt.</p> <p>Het verdient aanbeveling eens in de twee of drie jaar de buitenzijde te maaien, zodat verruiging of de vestiging van houtige gewassen wordt voorkomen.</p> <p>Deze beheervorm heeft een toevallige uitstraling maar vraagt bewuste keuzes en planning. En het vraagt veel vakmanschap.</p>	<p>Omdat deze manier van beheer meerdere onderhoudsrondes vraagt is deze duurder dan conventioneel beheer of "gewoon" gefaseerd maaien.</p> <p>beheerkosten</p> <p>meer kosten afgerond €0,12/m² totaal terrein 26.000 m² extra kosten totaal per jaar €3.200</p>

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
B.4 éénmaal per jaar maaien	<p>Op zandgrond is de productie van biomassa in de bermen beperkt. De bodem is relatief voedselarm en in de zomer zijn deze bermen (erg) droog.</p> <p>Er kan op deze plekken met één maaibeurt per jaar worden volstaan; tot september blijft alles in de berm staan.</p> <p>De kans op verruiging is erg klein, de kans dat de vegetatie de functie van de naastgelegen weg hindert is nihil.</p>	<p>Gedurende het groeiseizoen is in de berm voor insecten en andere dieren steeds voedsel en dekking aanwezig. In de tweede maaironde, aan het eind van het jaar, wordt de vegetatie gemaaid en afgevoerd. Voor insecten is dat een vrijwel optimale situatie.</p> <p>Mogelijk zullen boeren van aangrenzende percelen klagen over onkruiddruk uit de bermen.</p> <p>De ecologische winst is redelijk.</p> <p>In de pilot is dit op een aantal percelen toegepast. De resultaten waren positief. Er zijn geen overlast situaties ontstaan, de betreffende objecten hebben tot in het najaar gebloeid. Er zijn geen noemenswaardige klachten over binnengekomen.</p>	<p>In het bestek moeten de bermen worden aangeduid.</p> <p>Op de meeste plekken, zoals langs de Weststadweg, is het wenselijk een strook van ongeveer 0,75m langs de verharding in de voorzomer mee te maaien (maai-zuigcombinatie). Zo wordt voorkomen dat de vegetatie het gebruik van de weg hindert.</p> <p>Daar waar voor waterlopen de ontvangstplicht in de berm is aangewezen kan het best ook een strook worden vrij gemaaid waar het slootmaaisel kan worden gedeponeerd en makkelijk kan worden verzameld en afgevoerd. De ontvangstplicht geldt steeds om het jaar.</p> <p>Andere maatregelen zijn niet nodig.</p>	<p>Van het areaal bermen en kruidrijke terreinen wordt een belangrijk deel éénmaal gemaaid. De bermstrook langs de weg of andere verharding wordt tweemaal gemaaid. Daarvoor wordt in de eerste beurt een maai-zuigcombinatie ingezet.</p> <p>beheerkosten</p> <p>minder maaien; 1x/jaar areaal 144 ha totale minder kosten €25.000/jaar</p>

berm langs de Leijweg in 2020 éénmaal gemaaid

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
B.5 laanbeplantingen éénmaal maaien	In de bermen onder bomen of laanbeplantingen is de concurrentie tussen de bomen en de kruidenvegetaties om voedsel en water groot. De bomen nemen een belangrijk deel van het licht weg. De biomassa-productie is daarom laag. Er kan op deze plekken met één maaibeurt per jaar worden volstaan; tot september blijft alles in de berm staan.	Gedurende het groeiseizoen is in de berm voor insecten en andere dieren steeds voedsel en dekking aanwezig. In de tweede maaironde, aan het eind van het jaar, wordt de vegetatie gemaaid. Voor insecten is een minimaal gemaaide berm een vrijwel optimale situatie. Obstakels in de berm zijn gedurende de zomer minder waarneembaar. Parkeren of inrijden is niet geheel zonder risico. De ecologische winst is beperkt. Er wordt verwacht dat een toegenomen diversiteit leidt tot minder plagen en daarmee positief rendement vormt. In de pilot is dit op een aantal locaties toegepast. De plaagdruk van processierups is beperkt gebleven. Of het aangepaste beheer daar een significante rol in speelt is niet zeker. Over dit aangepaste beheer zijn niet tot nauwelijks opmerkingen binnen gekomen.	In het bestek moeten de bermen met bomen worden aangeduid. Uitzicht hoeken bij kruisingen zullen tweemaal moeten worden gemaaid om te voorkomen dat verkeersonveiligheid ontstaat. Afvoer van maaisel is op voedselarme zandgronden niet nodig omdat een belangrijk deel van de voedingsstoffen door de bomen worden opgenomen. De kans op verruiging is erg klein, de kans dat de vegetatie de functie van de naastgelegen weg hindert is nihil. Langs fietspaden moet in de voorzomer een strook van ongeveer 0,75m worden gemaaid om hinder te voorkomen.	De bermen en kruidenrijke terreinen met bomen daarin worden 1x gemaaid. Langs verhardingen wordt een strook wel tweemaal gemaaid. Daarvoor wordt in de eerste beurt een maai-zuigcombinatie ingezet. NB Percelen die voor deze maatregel in aanmerking komen vallen vrijwel geheel in maatregel B.4. Deze voordelen van deze maatregelen mogen niet bij elkaar worden opgesteld. beheerkosten minder maaien; 1x/jaar areaal 90 ha totale minder kosten €20.000/jaar minderkosten bij combinatie met B.4: nihil

wespenorchis in een berm onder populieren in de Oranjepolder

berm onder zomereik in 2020 éénmaal gemaaid

	wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
B.6	hoger klepelen in bermen	<p>Bermen worden geklepeld. De maaihoogte bedraagt slechts enkele centimeters. Door de machine hoger af te stellen worden dieren op of vlak bij de bodem niet opgezogen en vermorzeld.</p> <p>Na het maaien is er sprake van een ruwere en ongelijkmatiger gemaaide berm, omdat de maaier minder kans krijgt de vegetatie te verkleinen onder het maaidék. Zodra de vegetatie begint te groeien verdwijnt dat beeld weer.</p>	<p>In de adviezen van de Vlinderstichting wordt aangedrongen op het vermijden van de inzet van de klepelmaaier omdat daarbij veel insecten sneuvelen.</p> <p>De snel draaiende trommel zuigt als het ware ook los materiaal van de bodem op en slaat dit fijn. Door de maaier hoger af te stellen worden dieren op de bodem minder snel gespaard. Daarmee wordt enigszins tegemoet gekomen aan het nadeel van klepelen.</p> <p>Het is een onregelmatig en wat onverzorgder beeld na het maaien en in de winter. Ook treedt sneller hergroei op; dat is zowel een voordeel als nadeel.</p> <p>De ecologische winst is beperkt.</p>	<p>Het resultaat van het maaien van bermen zoals die nu zijn opgenomen in het bestek moet worden aangepast.</p> <p>Verder zijn geen aanvullende maatregelen nodig.</p> <p>In de pilot zijn geen duidelijke nadelen gebleken. Er zijn geen klachten of meldingen over binnen gekomen.</p>	<p>Deze maatregel is kostenneutraal. De maaihoogte heeft geen invloed op de productiecapaciteit.</p> <p>beheerkosten</p> <p>meer-/minderkosten € 0</p>
B.7	omschakelen naar maai-zuigcombinatie buitengebied	<p>Kruidenrijke terreinen binnen de kom worden gemaaid en het maaisel wordt geruimd. Bermen in het buitengebied worden geklepeld en daar blijft het maaisel achter. Met de inzet van een maai-zuigcombinatie wordt ook daar dan het maaisel afgevoerd.</p> <p>Door alle bermen te maaien en te ruimen ontstaan na verloop van tijd bloemrijkere bermen.</p> <p>Het onderhoudsbeeld verandert niet noemenswaardig.</p>	<p>Maaien en ruimen leidt verschraling en daarmee tot bloemrijkere bermen.</p> <p>Omschakelen van klepelen naar inzet van de maai-zuigcombinatie levert wel een verschraling op, maar de directe schade aan de fauna (stofzuigereffect) en de bodemverdichting (zwaardere machines) blijft groot. De ecologische winst is beperkt, mits wat hoger wordt gemaaid.</p> <p>Het duurt enkele jaren voordat een verandering in de flora zichtbaar wordt. Op zandgronden treedt die na een jaar of vijf op maar de verandering is vrij beperkt.</p> <p>Op klei-gronden duurt het tien tot vijftien jaar voordat duidelijk sprake wordt van een zichtbaar andere soortensamenstelling. De verandering daar is groter dan op zandgrond.</p> <p>De te behalen ecologische winst is beperkt.</p>	<p>De inzet van de maai-zuigcombinatie is zonder bijzondere maatregelen mogelijk. In smalle bermen kan in één of twee werkgangen gemaaid worden.</p>	<p>Maaien met een maai-zuigcombinatie is duurder dan klepelen.</p> <p>Er komt maaisel vrij dat moet worden afgevoerd (verwerkingskosten)</p> <p>De meerkosten hangen af van de maai-frequentie.</p> <p>In de onderstaande opgave is er van uitgegaan dat bermen twee maal per jaar worden gemaaid.</p> <p>beheerkosten</p> <p>inzet maai-zuigcombinatie incl. verwerkingskosten, meerkosten afgerond €0,07/m² areaal 77ha totaal meerkosten €55.000/jaar</p>

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
B.8 klepelen afschaffen	<p>Bermen in het buitengebied worden nu nog geklepeld. De inzet van andere machines leidt ook tot een ander beheer. Want alleen met de inzet van een klepelmaaier kan het maaisel in de berm worden achtergelaten.</p> <p>Bij de keuze om niet meer te klepelen zal het maaisel moeten worden geruimd.</p> <p>Het maairesultaat wijkt slechts weinig af van dat van het huidige beheer. Bij natte weersomstandigheden geeft het ruimen een iets netter beeld omdat geen gemaaid materiaal op de berm en de vegetatie achterblijft.</p>	<p>In de adviezen van de Vlinderstichting wordt aangedrongen op het vermijden van de inzet van de klepelmaaier omdat daarbij veel insecten sneuvelen.</p> <p>Dat minder insecten sneuvelen is een directe winst maar voor een beperkt aantal mensen zichtbaar. Maar dat maakt het belang niet kleiner.</p> <p>De te behalen ecologische winst is vrij groot tot groot.</p> <p>In de pilot langs de Lageweg is gebleken dat het maaien en ruimen ook op rijke gronden met ingroei van riet vanuit de sloot een meerwaarde heeft.</p>	<p>Het maaien met een schijvenmaaier kan zonder bijzondere maatregelen worden ingevoerd. Voor het ruimen van het maaisel zijn mogelijk andere machines gewenst om verdichting van de bodem te voorkomen.</p> <p>Het gewas moet worden gemaaid en na hooguit enkele dagen (2-4 dagen) worden geruimd. Het wordt bij elkaar geharkt, geperst en afgevoerd.</p> <p>De berm in het buitengebied zijn overwegend smal. Als in deze berm veel bomen of andere obstakels aanwezig zijn, is op die locaties in de pilot toch geklepeld om de kosten te beperken.</p> <p>Langs drukke wegen waar werkzaamheden in meerdere werkgangen tot potentiële onveiligheid leiden, is steeds de maai-zuigcombinatie ingezet. Deze praktische insteek is ook in voorliggende keuze opgenomen.</p> <p>De sloottaluds van B-waterlopen worden om praktische redenen reeds gemaaid met een maaikorf (1x in november) en het vrijkomende materiaal afgevoerd.</p>	<p>Deze beheermethode behelst meerdere werkgangen en is daardoor aanzienlijk duurder. Bij elke werkgang geeft de aanwezigheid van obstakels in de berm (bomen, paaltjes etc.) vertraging en dat werkt extra kostenverhogend.</p> <p>beheerkosten</p> <p>inzet maai en ruimen incl. verwerkingskosten, meerkosten afgerond €0,09/m² areaal 77ha meerkosten berm en €65.000/jaar als deze aanpak wordt gecombineerd met éénmaal maaien op zandgronden (B.4) bedragen de meerkosten €40.000/jaar</p>

De Lageweg, gemaaid en geruimd en door anderen weer gebruikt als depot.

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
B.9 gazons minder maaien	<p>Als de groei van gras in gazons door droogte in de zomer vertraagt of stil valt, groeien kruiden vaak nog wel door.</p> <p>Er zal niet meer worden gemaaid om aan een hoog netheidsbeeld te voldoen. Er zal gemaaid worden op het moment juist voordat de hoeveelheid biomassa zo groot wordt dat de grasmat door het maaisel zou worden verstikt. Sommige stukken met minder groeikracht zullen worden overgeslagen</p> <p>Het geeft een veel losser maar ook kleurrijker beeld.</p> <p>Speelterrinen worden wel gemaaid om te voorkomen dat de vegetatie het spel gaat hinderen.</p>	<p>Omdat minder gemaaid wordt zullen droogteresistente kruiden veel meer de kans krijgen om tot bloei te komen.</p> <p>Insecten profiteren rechtstreeks van het extra voedsel aanbod.</p> <p>Omdat minder wordt gemaaid en het gewas dan langer is, zal het maaisel dat achterblijft af en toe opvallend aanwezig zijn. Dat geeft een minder verzorgd beeld.</p> <p>De ecologische winst is aanzienlijk. In 2020 zijn veel gazons beduidend minder gemaaid. Veel gazons kleurden een periode geel van het Biggenkruid. Toen het maaien is hervat, zijn geen problemen ontstaan m.b.t. de hoeveelheid gewas of de hoogte van het gewas. De reacties uit de maatschappij waren overwegend positief.</p>	<p>Als de omstandigheden (neerslag, temperatuur ontwikkeling van biomassa) dat toelaten moeten objecten of delen van objecten niet worden gemaaid.</p> <p>Het variëren van de onderhoudsinzet vraagt flexibiliteit en vakmanschap. Zeker omdat het moment van wel en niet maaien niet in absolute normen is te vangen.</p> <p>Het maaien van gazons vindt vooralsnog in eigen beheer plaats.</p>	<p>Gedurende het maaiseizoen moet worden ingeschat of maai beurten kunnen worden uitgesteld of overgeslagen. Gerekend is met twee beurten per jaar minder.</p> <p>beheerkosten</p> <p>areaal 52ha minder kosten €0,026 totaal minder kosten €13.500</p>

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het	
B.10	start datum afhankelijk van ontwikkeling vegetatie	<p>Als in natuurterreinen heel bijzondere, zeldzame of kwetsbare soorten voorkomen, wordt het tijdstip van maaien afgestemd op die specifieke soort of soortgroep. Die kunnen dan tot bloei en zaadvorming komen.</p>	<p>De ontwikkeling van de vegetatie in het vroege voorjaar wordt relatief sterk beïnvloed door het weer. In een warme periode ontwikkelt de vegetatie zich snel.</p> <p>Door het maaitijdstip af te stemmen op de bloei of zaadvorming van bepaalde planten, kunnen die planten of insecten die daar van afhankelijk zijn, worden bevoordeeld.</p> <p>Uit ervaring blijkt dat het ontwikkelingstempo van de vegetatie in het vroege voorjaar van jaar tot jaar met enkele weken kan variëren. Maar gedurende het groeiseizoen worden die jaarlijkse variaties veel kleiner.</p> <p>In bermen en kruidenrijke terreinen in Oosterhout komen zeer bijzondere en streng beschermde soorten voorsnog niet voor. Bovendien start de eerste maaironde wat later in het jaar.</p> <p>Van een ecologische winst is geen of nauwelijks sprake.</p>	<p>In de bestekken kunnen we het moment van maaien afhankelijk van de bloei of zaadvorming van bepaalde soorten.</p> <p>Omdat zeer bijzondere soorten niet in onze bermen aanwezig zijn, is een doelsoort voorsnog niet aan te wijzen.</p>	<p>Een scherpere tijdsplanning en sterker afgebakende onderhoudsperiode beperken de flexibiliteit een uitvoerende partij en leidt daardoor tot een verhoging van de uitvoeringskosten.</p> <p>Naar verwachting zullen veel meer verplaatsingen tussen locaties nodig zijn, waardoor de efficiëntie afneemt en de kostprijs stijgt.</p> <p>beheerkosten</p> <p>Gerekend is met meerkosten van ca. 5%</p> <p>totaal €11.000</p>

5 Voorlichting

5.1 inleiding

De stad is het biotoop van de mens. Door de verstedelijking zijn mensen op grotere afstand van de natuur en natuurlijke processen komen te staan. Daardoor is het niveau waarop iets als overlast wordt ervaren en de acceptatie daarvan fors gedaald. Mensen zijn mondiger geworden, komen op voor hun individueel belang en laten zich duidelijker en eerder horen.

Wel neemt de maatschappelijke zorg over ons milieu toe. Klimaatverandering en de beperking van CO₂-uitstoot staan volop in de belangstelling en daarmee op de politieke agenda. Maar ook het verdwijnen van bijen en vlinders krijgt regelmatig aandacht. Al die vragen en ontwikkelingen die op de maatschappij afkomen geven een bepaalde mate van onzekerheid en zorg en misschien wel een onrust.

De opgave meer te doen aan het behoud van biodiversiteit is onderdeel van totale opgave om minder beslag te leggen op de natuurlijke hulpbronnen van de aarde.

5.2 aandachtspunten bij voorlichting

informatie

Om biodiversiteit binnen de stad ruimte te bieden is verandering nodig. De acceptatie van en waardering voor veranderingen zijn niet vanzelfsprekend maar vragen toelichting en energie. Het geven van informatie staat daarin centraal; communicatie. Met het geven van informatie ontstaat inzicht en begrip en daarmee acceptatie en waarschijnlijk zelfs waardering. Want onbekend maakt onbemind. Ook onderwijs op de basisschool kan hierbij helpen.

herhaling

Om die informatie of boodschap over te brengen is herhaling nodig. Pas na een aantal malen zal de informatie in de gedachten blijven hangen. De gemeente informeert via het weekblad en op haar internetpagina wel over nieuwe ontwikkelingen en projecten maar relatief weinig over het regulier onderhoud. Het onderhoud van groen is relatief stabiel en de gemeente geeft er daarom weinig publiciteit aan. Maar het groen in de openbare ruimte is zeer zichtbaar en het belang om dat beheer consistent te voeren is groot. Voorlichting over wat de gemeente doet en waarom ze dat doet is belangrijk om begrip en daarmee draagvlak te versterken. Om dat te bereiken communiceren we nu nog onvoldoende.

kennisniveau

Om het beheer te kunnen sturen, de uitvoering te kunnen begeleiden en om vragen en opmerkingen daarover uit de maatschappij goed te kunnen beantwoorden is kennis binnen de organisatie onmisbaar. Dat kennisniveau kan worden vergroot waardoor de kwaliteit van het werk stijgt. En hoewel beheer van openbaar groen zeer stabiel is, zijn nieuwe inzichten en aanvullende kennis van toegevoegde waarde.

De atalanta is een vlinder uit de groep van schoenlappers

5.3 keuzemenu voorlichting

In het volgende keuzemenu worden verbeteringsmaatregelen benoemd.

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het	
V.1	artikelen in het weekblad	Door op tactische momenten te communiceren over het onderhoud van kruidenrijke terreinen wordt de kennis en daarmee het begrip bij onze inwoners vergroot.	Meer kennis en meer begrip levert meer waardering voor de openbare ruimte op en vergroot de leefkwaliteit. Het vermindert het aantal klachten. Maatschappelijke organisaties (NGO) kunnen uitgenodigd worden hieraan bij te dragen met artikelen, open dagen of excursies. Bij aanvang van het maaiseizoen in 2020 is een uitgebreid artikel gepresenteerd in het weekblad. Reacties daarop waren overwegend positief. Gezien het aantal vragen en reacties in de loop van het seizoen lijkt dit artikel in een duidelijke behoefte te hebben voorzien.	Op een drietal momenten in het jaar zullen we artikelen in het weekblad plaatsen over voorgenomen onderhoud en de doelen die daar achter liggen. De start van de begrazing, de eerste maaironde en de laatste maaironde zijn logische momenten.	Voor het opstellen van artikelen is capaciteit en deskundigheid nodig. Als deze extra wordt ingehuurd is daarvoor ca. € 7.500/jaar voor nodig.
V.2	aanwijzen van ambassadeurssoort	Aan de beheerdoelen wordt een vlindersoort gekoppeld. Bij communicatie wordt het beeld van die vlinder steeds gebruikt.	Door een makkelijk herkenbare en redelijk algemene vlindersoort te koppelen aan de beleidsdoelen worden resultaten voor iedereen meer zichtbaar (zie ook V.1). De associatie van beheer, onderhoudswerkzaamheden en biodiversiteit wordt versterkt.	In de communicatie maken we steeds gebruik van (min of meer) hetzelfde beeld zodat een beeldmerk ontstaat.	Aan het aanwijzen en toepassen van een ambassadeurssoort zijn geen extra kosten verbonden.
V.3	stimuleren ecologische participatie	Buurtbewoners kunnen de ecologische waarden van de openbare ruimte vergroten door inzaai van inheemse kruiden of het planten van stinzebollen. Ook gezamenlijke acties in particulier eigendom behoren tot de mogelijkheden.	Initiatieven van bewoners zijn vaak kleinschalig van karakter. Ze zijn van aanvullende waarde op aanleg, renovaties en omvormingen die de gemeente uitvoert en die vaak een wat grotere schaal kennen. De waarde van verspreid liggende kleine elementen is aanzienlijk, maar sterk afhankelijk van aard en samenstelling.	Initiatieven krijgen een plek via buurtbeheer en wijkmakelaars. Actieve groepen kunnen we stimuleren door actief de optie van zaaien en planten onder de aandacht te brengen. Daarmee is ook de ecologische waarde van de initiatieven te beïnvloeden.	De omvang van de kosten is afhankelijk van de belangstelling. Bloembollen zijn duurder dan zaden van inheemse kruiden maar leiden ook sneller tot resultaat. Verwacht wordt dat deze initiatieven tot €5.000/jaar zullen kosten.

	wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
V.4	faciliteren scholen	Door in op de basisschool aandacht te besteden aan biodiversiteit en insecten neemt de waardering voor natuur toe.	Kennis behoud je je leven lang en kennis geeft begrip en waardering. Wat kinderen op school leren wordt thuis besproken. Ook daar neemt dan de betrokkenheid toe.	Scholen hebben reeds een uitgebreid taken- en lespakket. Als zij aangeven op het terrein van natuuronderwijs ondersteund te willen worden zal de gemeente materialen en/of kennis beschikbaar stellen. In de directe omgeving van school zijn initiatieven voor aanplant en inzaai mogelijk.	Voor het ondersteunen van scholen zijn vooralsnog uren vanuit de eigen dienst noodzakelijk. Eventuele initiatieven van scholen passen waarschijnlijk binnen de kosten genoemd onder V.3
V.5	vergroten kennis organisatie	Meer kennis bij de uitvoerende en voorbereidende dienst over insecten, kruidenbeheer en biodiversiteit.	Meer kennis binnen de organisatie biedt meer mogelijkheden om in te spelen op afwijkende omstandigheden of bij te sturen tijdens werkzaamheden. Ook communicatie met bewoners of Ngo's verloopt daardoor beter. Meer kennis leidt tot een beter beleid.	Met incompany-opleidingen van externe deskundigen zoals de Vlinderstichting of gespecialiseerde bureaus of aannemers wordt het kennisniveau verhoogd. Ook excursies naar het bijenhoudersgilde of andere terreineigenaren draagt bij aan vergroting van kennis en begrip.	Naast de uren van de medewerkers die worden geïnvesteerd moeten ook kosten worden gemaakt aan de inhuur van externe deskundigen en/of docenten. Geschat wordt dat hiervoor €5.000/jaar nodig is.
V.6	aangaan van samenwerkingen	Met omliggende gemeente kan samenwerking worden gezocht om tot kennisuitwisseling en evt. zelfs gezamenlijke inhuur en dergelijke te komen. Ook bij stichtingen of verenigingen die tot doel hebben de biodiversiteit te vergroten, kan aansluiting worden gezocht.	Initiatieven van omliggende gemeenten of van stichtingen en dergelijke en onze gemeente kunnen elkaar versterken. Kennis en idee uitwisseling leidt tot versterking van de eigen organisatie.	We moeten aansluiting zoeken bij non-profit organisaties in onze directe omgeving. Ook zal met enige regelmaat overleg worden gevoerd met aangrenzende gemeenten over beheer en inrichting op het terrein van biodiversiteit.	Samenwerking is primair gericht op het vergroten en uitwisselen van kennis en ervaring. Vooralsnog wordt er van uitgegaan dat in dit kader geen aanvullende investeringen of onderhoudsmiddelen nodig zijn.

6 Flankerende maatregelen

6.1 aandachtspunten

Als we in de openbare ruimte meer kruidenrijke terreinen toepassen en meer extensieve gazons, wordt het ruimtelijke beeld lossier en gevarieerder. Sommigen zullen dat als rommeliger ervaren. Met flankerende maatregelen kan er voor worden gezorgd dat de openbare ruimte schoner wordt, waardoor de acceptatie van een veranderend ruimtelijk beeld groter wordt. Deze flankerende maatregelen zijn zuiver gezien niet noodzakelijk in het licht van aangepaste inrichting en beheer, maar dragen bij aan een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

6.2 keuzemenu flankerende maatregelen

In het volgende keuzemenu worden verbeteringsmaatregelen benoemd.

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
F.1 onkruidbestrijding op verharding	Door meer te vegen en te bestrijden kan de verharding schoon worden gehouden.	Of bewoners de stad schoon vinden, hangt sterk af van hoe schoon de woonomgeving is. Meer kruidenrijke terreinen en minder maaien levert een grotere onkruiddruk op verhardingen. In de pilot is een verhoogde onkruiddruk op verhardingen vooralsnog niet gebleken. Daarbij moet worden opgemerkt dat de weersomstandigheden daaraan mogelijk hebben meegewerkt.	Het beheer van onkruid op verhardingen moet worden geïntensiveerd. Dat is niet alleen op plekken met meer kruidenrijke terreinen maar voornamelijk in de woonomgeving. De huidige inzet moet worden verhoogd van gemiddeld 2½ maal naar vier beurten per jaar.	Gemiddeld kost en onderhoudsronde onkruidbestrijding op verharding afgerond € 0,11./m ² .beurt. Het totale areaal bedraagt .1.629.000 m ² . meerkosten € 263.000/jaar.
F.2 onkruidbestrijding langzaamverkeersroutes	Door extra onkruidbestrijding uit te voeren op die plekken die relatief drukker worden gebruikt door voetgangers en fietsers (strategische plekken), kan het netheidsbeeld sterk worden verbeterd.	Door juist extra inzet te plegen op plekken die vaak gebruikt worden en daardoor in het oog springen, kan de algemene waardering voor de openbare ruimte worden verbeterd. Daarbij is het niet nodig heel de stad vaker te borstelen en te vegen en kunnen meerkosten worden beperkt.	Deze maatregel is een variant van F.1. Door inzet te richten op strategische plaatsen en daar vier veeg- en borstelbeurten toe te passen, neemt de netheid van de openbare ruimte relatief sterk toe (schoon) en dat is voor iedereen zichtbaar.	De meestgebruikte langzaamverkeersroutes beslaan ongeveer 25% van het areaal. De meerkosten bedragen € 67.000

wat	wat is het / hoe ziet het er uit	wat levert het op	wat moeten we doen	wat kost het
F.3 ongedierte bestrijding	In hogere en gesloten beplantingen vindt ongedierte meer schuilgelegenheid en verplaatsen zich daardoor makkelijker door de stad.	<p>Particulieren hebben vaak niet de middelen en kennis om effectief ratten te bestrijden. Zeker als er sprake is van hoogbouw/gestapelde bouw.</p> <p>Ondersteuning en advies is noodzakelijk om effectief te bestrijden en zicht te houden op de aanwezigheid van plaagdieren (omvang).</p> <p>Ook om schade aan andere diersoorten te voorkomen is ondersteuning en advies nodig.</p> <p>Van het signaal dat de gemeente klachten serieus oppakt gaat een duidelijke meerwaarde uit. Of het aantal plaagdieren wordt beperkt mag worden betwijfeld.</p>	<p>De bestrijding van ongedierte is uitbesteed. Het is specialistisch werk. Op strategische plaatsen zullen vangkasten moeten worden geplaatst en onderhouden.</p> <p>In het weekblad moet voorlichting worden gegeven over het voorkomen van overlast. Daarbij moeten bewoners er vooral voor zorgen dat geen voer voor ratten beschikbaar is.</p> <p>Niet de beplanting is bepalend voor de aanwezigheid van ongedierte maar de beschikbaarheid van voedsel. En dat voedselaanbod komt bijna altijd van mensen (voeren van wilde vogels en eenden, composthopen, voliëres, vuilnis etc.)</p>	<p>Voor het bestrijden en monitoren van de ratten wordt uitgegaan van ca. 50 vangkooien.</p> <p>De kosten van het plaatsen en onderhouden van die kooien bedraagt ongeveer € 6.500/jaar.</p>
F.4 zwerfvuil	Minder zwerfvuil in beplantingen en op straat geeft een schonere uitstraling.	<p>Een schone omgeving wordt hoog gewaardeerd. Een schone omgeving levert minder overlast en klachten.</p> <p>Een andere en misschien wat lossere openbare ruimte wordt eerder gewoon gevonden als die schoon is.</p>	<p>Meer inzet op de bestrijding van zwerfvuil levert recht evenredig minder zwerfvuil op.</p> <p>Op de kruidenrijke terreinen en op terreinen die minder worden gemaaid (extensievere gazons) moet ten minste 8x/jaar zwerfvuil worden geraapt en afgevoerd.</p> <p>Dat betekent extra inzet op:</p> <ul style="list-style-type: none">– de kruidenrijke terreinen binnen de kom– langs fietsroutes buiten de kom– op en rond extensieve gazons	<p>Extra inzet betekent een schonere omgeving. Deze inzet wordt ingehuurd bij MidZuid.</p> <p>Vooralsnog wordt uitgegaan van acht extra beurten.</p> <p>Meerkosten € 3200/ronde totaal €25.000</p>

7 Advies en keuze

7.1 inleiding

In de inleiding is beschreven dat de gemeenteraad uitdrukkelijk betrokken wil zijn bij de beleidskeuze op hoofdlijnen als bij de keuzes die daarvan zijn afgeleid. De raad is geheel vrij een eigen keuze uit de gepresenteerde menu's te maken. En in de voorgaande hoofdstukken is de relevante informatie gepresenteerd om die keuze te kunnen maken.

Toch is in dit hoofdstuk een advies opgenomen. Dat volgt na enkele algemene overwegingen en een totaal overzicht van alle maatregelen in de volgende paragrafen .

7.2 financiën en continuïteit

Het beheer zoals dat op dit moment wordt gevoerd is de resultante van een streven naar kostenbeperking door een verregaande rationalisering. Die nadruk op kostenbeperking is het gevolg van een reeks bezuinigingen en ombuigingen om het hoofd te bieden aan de (financiële) opgaven waarvoor het bestuur zich in de loop van de jaren gesteld zag. Op het moment dat binnen het beheer een accentverschuiving plaats vindt van kostenbeperking naar het stimuleren van biodiversiteit of het vergroten van variatie, heeft dat vrijwel zeker een kostenverhogend effect.

Het beheer van de groene openbare ruimte is basaal en erg sober. Vooralsnog is er geen ruimte om binnen het bestaande takenpakket verschuivingen te realiseren en zodoende financiële ruimte vrij te maken, anders dan die in de keuzemenu's zijn benoemd. Alleen als het gemiddeld onderhoudsniveau wordt verlaagd, kunnen middelen worden vrijgemaakt. Gezien de gevolgen die dat heeft voor de kwaliteit en de waardering van de woon- en leefomgeving wordt dat echter ontraden.

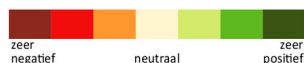
Op dit moment wordt in de komende jaren een verlaging van de Algemene Uitkering van het Rijk aan kleine en middelgrote gemeenten verwacht. De kans dat daarmee de financiële armslag voor onze gemeente wordt beperkt, lijkt groot.

Van de meeste verbeteringen mag alleen een meerwaarde worden verwacht als die consequent en gedurende vele jaren worden doorgevoerd. Tijdelijke maatregelen zullen nauwelijks tot niet bijdragen aan een versterking van de biodiversiteit. En ook als maatregelen na verloop van tijd worden teruggedraaid, zal van een werkelijke bijdrage aan de verbetering van de biodiversiteit geen sprake zijn. Maar dan is er wel sprake van kapitaalsvernietiging; de effecten van geïnvesteerde tijd en middelen kunnen binnen enkele jaren teniet gedaan worden.

7.3 resumé van keuzes

In het onderstaande schema zijn de keuzes uit de voorgaande hoofdstukken in een grafisch overzicht gepresenteerd. Dit overzicht biedt een handvat om te komen tot een objectieveerbare keuzes.

		ecologisch rendement	maatschappelijk rendement	investeringskosten	beheerkosten	overall
algemeen beleid	A.1 Oosterhout is groen	green	green	orange	red	green
	A.2 Oosterhout heeft een gevarieerde openbare ruimte	yellow	green	orange	red	green
	A.3 Oosterhout is schoon	green	green	orange	red	green
	A.4 natuurinclusief	green	green	orange	orange	green
	A.5 biodiversiteit voorop	green	green	orange	orange	green
	A.6 continuïteit in beheer en keuzes	green	green	orange	orange	green
	A.7 participatie en afweging	green	green	orange	orange	green
inrichting	I.1 versterken ecologische structuren	green	green	red	yellow	green
	I.2 inzaaien inheemse kruiden	green	green	orange	yellow	green
	I.3 omvormen gazons	green	green	orange	yellow	green
	I.4 hotspots inrichten	green	green	red	yellow	green
	I.5 doorzaaien bermen waarin bomen staan	green	green	red	yellow	green
	I.6 inzaaien bloemrijke gazons	green	green	orange	yellow	green
beheer	B.1 extra begrazen	green	green	yellow	red	green
	B.2 gefaseerd maaien	green	green	yellow	yellow	green
	B.3 sinus maaien	green	green	yellow	red	orange
	B.4 éénmaal per jaar maaien	green	green	yellow	green	green
	B.5 laanbeplantingen éénmaal maaien	green	green	yellow	green	green
	B.6 hoger klepelen in bermen	green	green	yellow	yellow	green
	B.7 omschakelen naar maaizuigcombinatie buitengebied	green	green	yellow	red	yellow
	B.8 klepelen afschaffen	green	green	yellow	red	yellow
	B.9 gazons minder maaien	green	green	yellow	yellow	green
	B.10 start datum afhankelijk van ontwikkeling vegetatie	green	green	yellow	red	orange
voorlichting	V.1 artikelen in het weekblad	yellow	green	yellow	orange	green
	V.2 aanwijzen van ambassadeursoort	yellow	green	yellow	orange	green
	V.3 stimuleren ecologische participatie	yellow	green	orange	orange	yellow
	V.4 faciliteren scholen	yellow	green	orange	orange	green
	V.5 vergroten kennis organisatie	green	green	yellow	orange	green
	V.6 aangaan van samenwerkingen	green	green	yellow	yellow	green
flankerend	F.1 onkruidbestrijding op verharding	yellow	green	yellow	red	red
	F.2 onkruidbestrijding langzaamverkeersroutes	yellow	green	yellow	red	yellow
	F.3 ongedierte bestrijding	yellow	green	yellow	red	yellow
	F.4 zwerfvuil	yellow	green	yellow	red	yellow

7.4 advies

Op basis van het keuzeschema in de vorige paragraaf, het besef dat de financiële ruimte duidelijk begrensd is en de overtuiging dat de huidige tendens in de ontwikkeling van de biodiversiteit moet worden gekeerd, komt het college tot het volgende advies.

De algemene beleidskeuzes kennen allemaal een positieve eindscore. De ambitie om een groene en schone gemeente te zijn, brengt duidelijke kosten met zich mee. Maar juist dat is een kernwaarde van Oosterhout. Daarom wordt voorgesteld alle beleidsambities te onderschrijven.

Voorgesteld wordt om uit het pakket aan operationele maatregelen op het gebied van inrichting, beheer, voorlichting en flankerende maatregelen in het beleid op te nemen:

- die maatregelen die een zeer positieve overall score kennen
- die maatregelen die een positieve overall score kennen en geen grote negatieve financiële consequenties hebben
- maatregelen die een sterke ecologische of maatschappelijke meerwaarde hebben, ongeacht of zij sterk negatieve financiële effecten kennen

keuzevoorstel

In een eindoverzicht ziet dit voorstel er als volgt uit:

		ecologisch rendement	maatschap- pelijk rendement	investerings- kosten	beheer- kosten	overall	inves- tering (per jaar in 5 jaar)	onder- houds- kosten
A.1	Oosterhout is groen						pm	pm
A.2	Oosterhout heeft een gevarieerde openbare ruimte						pm	pm
A.3	Oosterhout is schoon						pm	pm
A.4	natuurinclusief						pm	pm
A.5	biodiversiteit voorop						pm	pm
A.6	continuïteit in beheer en keuzes						pm	pm
A.7	participatie en afweging						pm	pm
I.1	versterken ecologische structuren						€ 32.000	€ -2.000
I.2	inzaaien inheemse kruiden						€ 7.200	€ 0
I.3	omvormen gazons						€ 9.000	€ -1.000
I.4	hotspots inrichten						€ 55.000	€ -140
I.6	inzaaien bloemrijke gazons						€ 5.200	€ -1.400
B.2	gefaseerd maaien						€ 0	€ 0
B.4	éénmaal per jaar maaien						€ 0	€ -25.000
B.5	laanbeplantingen éénmaal maaien						onderdeel van B.4	
B.6	hoger klepelen in bermen						grotendeels uitgesloten door keuze B.8	
B.8	klepelen afschaffen						€ 0	€ 65.000
B.9	gazons minder maaien						€ 0	€ -13.500
V.1	artikelen in het weekblad						€ 0	€ 7.500
V.2	aanwijzen van ambassadeurssoort						€ 0	€ 0
V.4	faciliteren scholen						€ 0	€ 5.000
V.5	vergroten kennis organisatie						€ 0	€ 5.000
V.6	aangaan van samenwerkingen						€ 0	€ 0
F.2	onkruidbestrijding langzaamverkeersroutes						€ 0	€ 67.000
totaal per jaar							€ 108.400	€ 106.460

perspectiefnota

Dit voorstel vraagt extra investeringen in de komende vijf jaar voor het versterken van ecologische kwaliteiten van de openbare ruimte. Deze extra investering bedraagt jaarlijks € 108.400.

Voor verbetering van operationele maatregelen is jaarlijks bijna € 106.500 extra nodig. Het leeuwendeel daarvan is bedoeld voor:

- het beëindigen van klepelen in het maaibeheer als reguliere maatregel en
- het verbeteren van de onkruidbestrijding op verhardingen van langzaamverkeersroutes

Een nette schone stad wordt extra gewaardeerd.

De benodigde extra financiële ruimte zal worden ingebracht in de discussie rondom de perspectiefnota. In dat kader zal de raad een afweging moeten maken tussen de ambities op het vlak van inrichting en beheer van kruidachtige beplantingen en ambities en opgaven op andere beleidsterreinen.

Bijlagen

A motie insectenvriendelijker beheer

MOTIE MAAIBEHEER-MAAIBELEID

De raad van de gemeente Oosterhout, in vergadering bijeen op 6 november 2018,

overwegende dat:

- de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Carola Schouten in november 2017 haar zorg uitsprak over de forse afname van 76% in de laatste 27 jaar van de totale biomassa van vliegende insecten in Duitsland;
- dat de minister naar aanleiding daarvan Wageningen University (WENR) verzocht haar te informeren over de uitkomsten van het onderzoek in Duitsland en de vergelijkbaarheid met de situatie in Nederland;
- dat deze minister op 26 april van dit jaar een rapport van Wageningen University inzake de 'Insectensterfte in Nederland' kon sturen naar de Tweede Kamer, waarbij zij in de begeleidende brief uitsprak dat de achteruitgang van insecten in Nederland zorgelijk is;
- dat de minister de trend van achteruitgang in diezelfde brief zorgelijk noemt, niet alleen vanwege de natuurwaarde van de insecten zelf, maar ook omdat zij een essentiële schakel vormen in de natuurlijke voedselketens en de landbouw, zoals voor bestuiving van gewassen;
- dat een sterke afname van insecten (soortenrijkdom, aantallen en biomassa) waarschijnlijk grote gevolgen heeft voor het functioneren van ecosystemen, aldus genoemd rapport;
- dat ook imkers in Nederland al vele jaren gewag maken van ziektes onder de bijen en afname van de aantallen en daarover hun verontrusting al zeer lang uiten;
- dat uit vele onderzoeken blijkt dat er een complex van factoren is dat de achteruitgang van veel insectengroepen veroorzaakt;
- dat in genoemd rapport tevens te lezen valt dat de wijze van een intensief beheer (zoals maaien) een negatief effect heeft op de diversiteit van insectensoorten en de biomassa hiervan;
- dat een van de belangrijkste factoren die het effect van beheermaatregelen op insecten beïnvloeden de beschikbaarheid van voedselplanten (hoeveelheid en diversiteit) is;
- dat gemeenten binnen hun grondgebied een belangrijke positieve bijdrage kunnen leveren in die beschikbaarheid van voedselplanten zoals een aantal ons omringende gemeenten zoals Breda en Geertruidenberg dat al geruime tijd doen;
- dat de gemeente Oosterhout al decennialang een insectenonvriendelijk maaibeleid uitvoert

VERZOEKT HET COLLEGE

1. Onderzoek (inclusief kostenefficiëntie) te doen naar aanpassing van het Oosterhoutse maaibeleid aan de meest actuele maatstaven voor natuurverantwoord en dus insectenvriendelijk maaien;

2. Het streven erop gericht te laten zijn om een actueel insectenvriendelijk en insectenverantwoord maaibeheer met ingang van het maaizeizoen 2020 of zoveel eerder als mogelijk is, toe te passen
3. de gemeenteraad voorafgaand aan het toe te passen nieuwe maaibeheer te betrekken bij de mogelijke scenario's,

en gaat over tot de orde van de dag.

Jan Boers, GroenLinks

B ecologische structuren

kruidrijke beplantingen als lokale structuren in de structuur van het Natuur Netwerk Brabant en ontbrekende delen

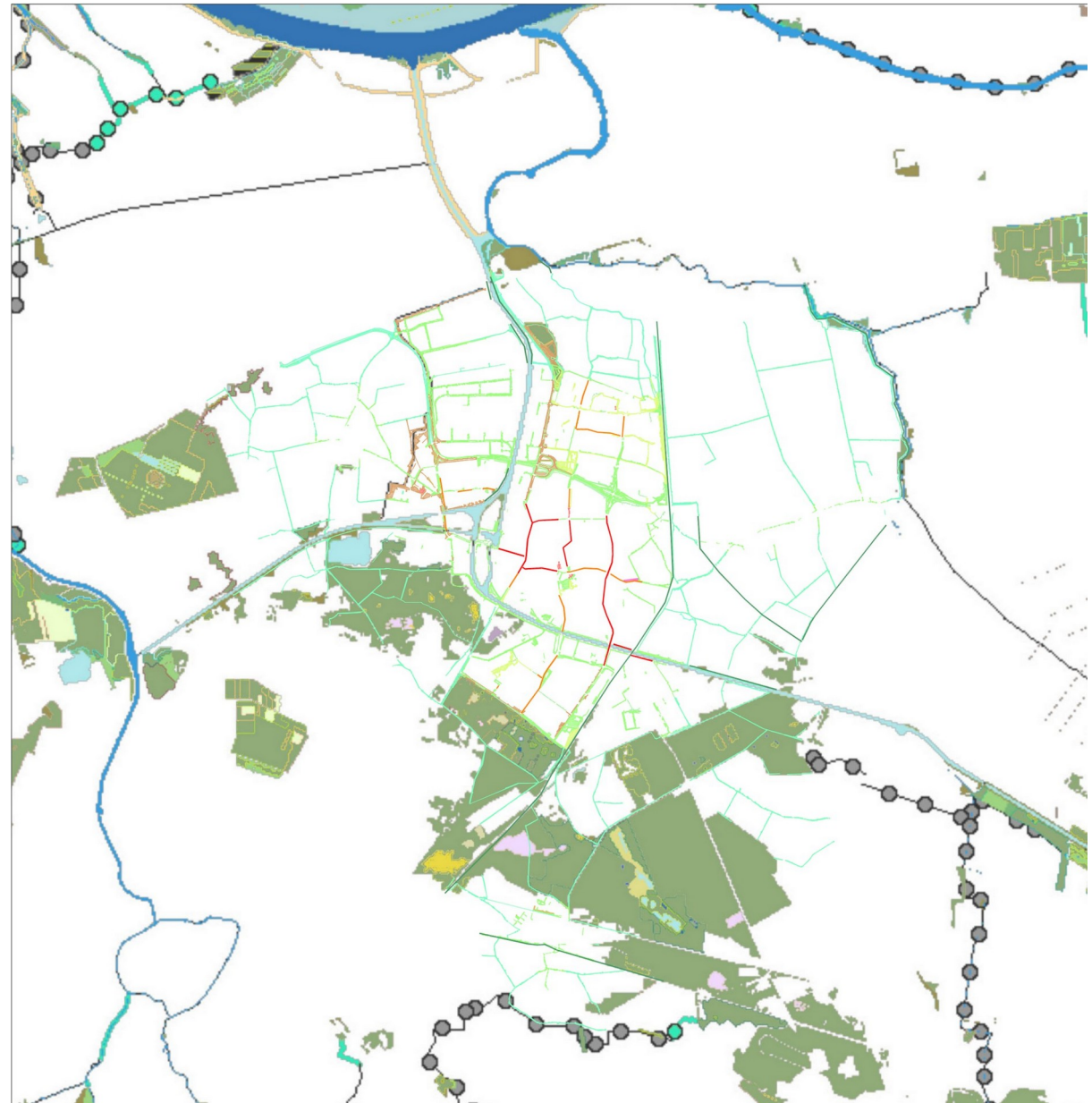
bron: NNB provincie Noord Brabant

bestaande ecologische structuren

- berm, vlak
- berm, talud
- kruidrijk std, vlak
- kruidrijk std, talud
- kruidrijk std met bollen
- kruidrijk eco vlak
- kruidrijk eco talud
- kruidrijk begrazing vlak
- kruidrijk begrazing talud
- ecologische structuur in beheer bij RWS

ontbrekende ecologische structuren

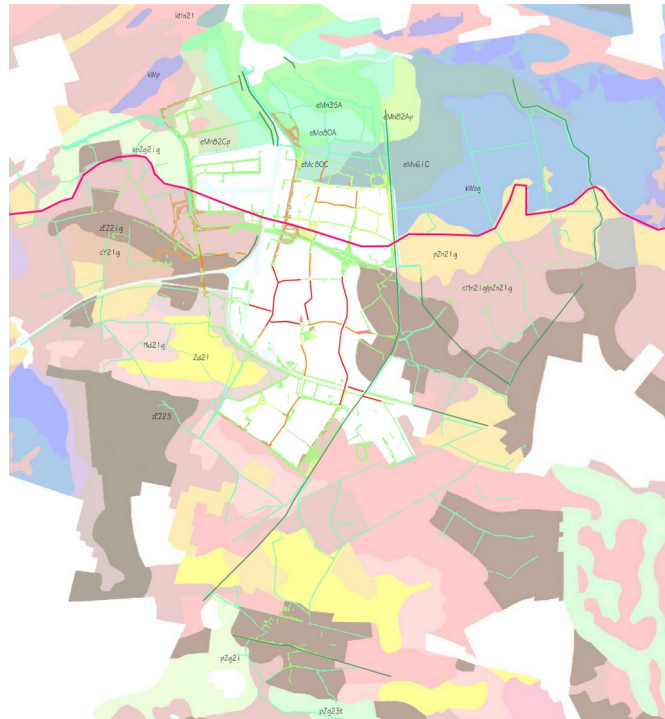
- potentieel te ontwikkelen met bestaande ruimte
- niet te realiseren ivm ontbrekende ruimte

C bodemkaart

lokale structuren geprojecteerd op de bodemkaart

bron: PDOK

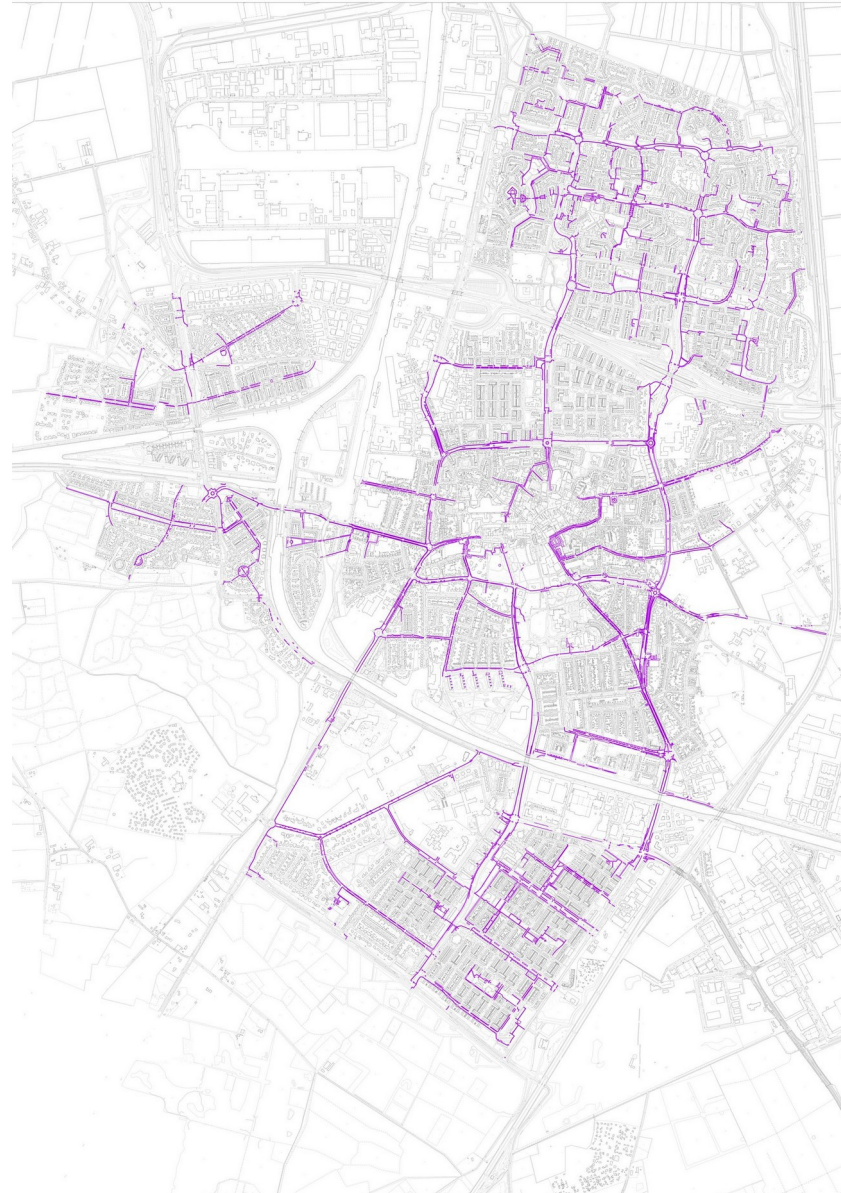
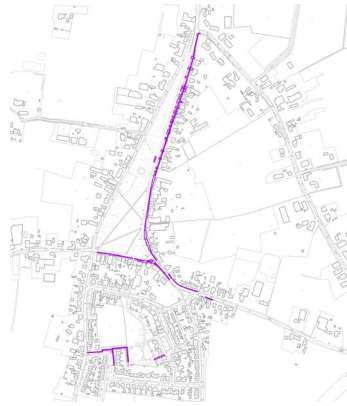

overwegend klei en veenbodems;
voedselrijk en vochtig

grens tussen zand en klei

overwegend zandbodems;
relatief voedselarm en droog

D indicatie extra onkruidbestrijding langzaamverkeersroutes

E adviezen partners en non-gouvernementele organisaties

IVN

Jammer genoeg is het niet mogelijk gebleken het rapport gezamenlijk te bespreken. Ook binnen IVN is het rapport niet nader besproken, zodat het niet mogelijk is namens deze vereniging een reactie te geven. ¶

Toch een paar opmerkingen -- op persoonlijke titel -- maar wel met de IVN-pet op. ¶

Allereerst: Compliment voor de zeer gedetailleerde en uitvoerige aanpak. ¶

Het advies (op pagina 37 van het keuzedocument) is alleszins redelijk en biedt mogelijkheden voor bijsturing in de uitvoering. ¶

Dan nog enkele concrete opmerkingen en vragen: ¶

Bij Ambitie A1 wordt gesproken over "loopafstand" van elke woning naar buurt- of wijkpark. Het zou duidelijker zijn hierbij een afstand in meters op te nemen (dan kan heel gemakkelijk vastgesteld worden of en zo ja waar er nog tekortkomingen zijn). ¶

Bij Ambitie A3 speelt het groeiend probleem van zwerf- en dumpafval. De vraag is of en in hoeverre de kosten die hiermee gepaard gaan door "groenonderhoud" dienen te worden gedragen. ¶

Ambitie A6: continuïteit mag wat mij betreft dubbel onderstreept worden. ¶

Ambitie A7: participatie biedt mogelijkheden mbt kostenbeheer (bv algemeen toezicht en zwerfafval) en zorgt voor blijvend draagvlak. ¶

In het document "Veldbezoek" worden veel suggesties gedaan, zoals: "misschien is het gunstig 2x per jaar te maaien en afvoeren". Onduidelijk is wat er met die suggesties gedaan wordt. Wie neemt daarover de beslissing en hoe wordt dit vastgelegd (denk ook aan ambitie A6: continuïteit). ¶

Alles staat of valt met uitvoering in de praktijk, als dit vanuit de geest van het rapport gaat blijf ik optimistisch! ¶

Ik hoop dat je aan deze beperkte reactie toch wat hebt. ¶

¶

Groeten, ¶

¶

Oosterhout duurzaam

Hallo,

Allereerst wil ik mijn complimenten doorgeven voor het uitgebreide rapport. Fijn dat er eindelijk stappen worden ondernomen om de natuur in Oosterhout een boost te geven.

Wat betreft de straten - jullie spreken van straatbomen en sierheesters.

Graag zou ik willen dat er goed gekeken wordt naar de straten. Dit ivm de boomspiegels van de bomen. Regelmatig kom ik boomspiegels tegen die te klein zijn voor de boom. De boom achter mijn huis moest hierdoor worden verwijderd omdat hij op den duur ziek werd omdat hij te weinig plek had.

Nu staan hier nog 3 bomen die in een te klein vak staan. Er zijn volgens mij wel mogelijkheden om deze boomspiegels te vergroten. Tevens kunnen deze boomspiegels dan voorzien worden van beplanting.

Misschien adopteren van deze boomspiegels. Leuk voor de omwonenden.

Openbaar groen - zoals al vermeld wordt is het over het algemeen saai.

Hier mag wel een variatie komen. Vooral bloei gedurende het gehele seizoen.

Het onderhoud van zwerfafval moet flink worden aangepakt. Op dit moment zijn er zappers en de Gemeente zelf die dat doen. Maar heel Oosterhout ligt nog bezaaid met afval.

Optie: laat de mensen die gaan maaien uit hun machines komen en het stuk dat ze gaan zaaien schoonmaken wat zwerfafval betreft. Indien deze stukken gemaaid worden inclusief zwerfafval dan versnipperd het afval. Het is daarna niet meer op te rapen en het verdwijnt langzamerhand in de grond. Voor de mensen die de gehele dag op de machines zitten ook een welkome afleiding en beweging. 2 Klappen ineen.

Diverse gazons zijn saai: vooral rondom de scholen zijn grote plekken met zeer saai groen.

Een paar bomen en dan alleen maar gras. Hier zou je aan diverse soorten van nectar houdende bloeiplanten kunnen denken. Ook is het leuk om daar in de beurt een muur van bijenhôtels te maken. Erg leuk zijn de Buginn bijenhôtels. Het is een betonnen bouwsteen met nestgelegenheid voor bijen, geschikt om natuurinclusief te bouwen. Zoals vermeld wordt zoeken jullie omstandigheden waarin dieren kunnen overwinteren en jongen groot kunnen brengen. Dat past hier mooi in.

Natuurinclusief : in de nieuwbouw veel voorzieningen treffen betreffende groen en dieren.

Graag ook aan nieuwe bewoners uitleggen wat het belang is van groen. Eigenlijk zou er een verplichting moeten komen om geen plastic groen/gras meer in de tuin te verwerken en/of een bepaald percentage van het oppervlakte te besteden aan groen.

Ook heb ik gezien dat achter de tuinen van Orion zaden zijn gestrooid maar daar is niets van opgekomen. Dus niet zo maar iets strooien en daarna niets meer mee doen.

Biodiversiteit: veel meer aandacht voor vogels en vlinders (zie Buginn)

Bewonersparticipatie: regelmatig stukjes in het Weekblad Oosterhout.

Mensen moeten doordringen raken van het belang van groen en dieren. Activiteiten ontwikkelen waaraan de bewoners aan mee kunnen doen om dit levendig te houden.

Inzaaien bloemrijke gazons: het rapport meldt dat dit niet kan gebeuren op speel- en trapveldjes.

Wel kan aan de rand van deze veldjes bloemrijke planten worden aangeplant. Deze zijn nu saai en niet uitnodigend.

Maaien van gazons: in het groeiseizoen 1 keer per 10 dagen.

Lijkt mij erg veel. Hoe vaker je maait des te harder groeit het. De ondergrond wordt door de zware machines ineen gedrukt. Ik heb wel eens gazons gezien waar je alleen nog maar de aarde zag.

Klepelen: ik zou dit dus in de toekomst niet meer doen. Zoals de Vlinderstichting meldt, al het leven wordt meegezogen.

Faciliteren scholen: altijd goed om de scholen hierbij te betrekken. De meeste schoolpleinen zijn uitermate saai. Weinig bomen. Lijkt mij heerlijk voor de kinderen om te schuilen onder bomen als het erg heet is en er kan ook rondom gespeeld worden.

Samenwerking met omliggende gemeentes/stichtingen etc. is altijd goed.

Groeten

Oosterhout Duurzaam

Weidevogel werkgroep

Goede middag,

Ik heb de documenten met grote interesse gelezen en ben onder de indruk van het nieuwe voorgestelde groen- en bermbeheer.

Heel goed om te lezen dat de Gemeente Oosterhout werk wil maken van een betere leefomgeving, biodiversiteit en insectenvriendelijk beheer van het openbaar groen. Ik heb het afgelopen jaar op verschillende plaatsen in Oosterhout al op kleine schaal de veranderingen gezien (beschreven als pilots in het document).

In de pilot is ervoor gekozen om de bermen en terreinen volgens de "nieuwe" beheer methode in te richten of te bewerken. Daarbij is ervoor gekozen om deze pilot 1 jaar/seizoen te laten duren. Is deze werkwijze en duur van de gekozen periode voldoende representatief om op basis van de bevindingen een conclusie te trekken? Ik ben namelijk benieuwd wat de uitkomsten zouden zijn als de pilot over een wat langere periode zou lopen. Er zijn namelijk nogal wat planten en kruiden die wat langer nodig hebben, meerjarig zijn, en er zijn pionierssoorten die na verloop van tijd weer verdwijnen waardoor een heel ander landschap kan ontstaan met de daarbij behorende andere beheermethoden.

Wat ik verder niet teruglees in het rapport is, hoe er wordt gekeken naar de huidige snoeicyclus van bijvoorbeeld de knotwilgen in het buitengebied (Oranjepolder en Gecombineerde Willemspolder). Als je direct, zonder veel inspanningen iets wil doen voor de insecten en dan met name voor de solitaire bijen, dan is dat het wijzigen van het knot/snoeischema van de wilgen in het buitengebied wel. Nu worden alle knotwilgen in de polders in een keer geknot waardoor je dit jaar, eind februari, begin maart geen bloeiende wilgenkatjes hebt. Juist zo vroeg in het seizoen, eind februari, is het belangrijk dat deze insectengroep voldoende voedsel vindt.

Een idee is de wilgen in een cyclus van drie jaar te knotten, elk jaar steeds een derde deel knotten en twee derde niet waardoor er elk jaar voldoende voedsel, door jonge bloeiende wilgentwijgen, voor de vroege insecten te vinden is. Het helpt deze soorten zeker en uiteindelijk hebben vogels hier ook weer profijt van zoals bijvoorbeeld de landelijk sterk teruglopende populatie ringmussen die gelukkig nog wel in de knotwilgen aan de Vissersweg en Domeinweg broeden. Na de snoeibeurt van afgelopen week zijn ze weer verdwenen en hoop ik maar weer op hun terugkeer naar deze rij knotwilgen. Volgens mij kan deze werkwijze uitstekend samengaan met het voorgestelde

bermbeheer en ontstaat er een veel robuustere en minder kwetsbare biotoop voor insecten en vogels.

Zoals je ziet ligt mijn interesse en betrokkenheid bij het "Noordelijke" deel van Oosterhout, met name de polders aan weerszijde van de A27. Ik hoop dat mijn vragen nog meegenomen kunnen worden in de plannen.

Hartelijk dank voor het doorsturen van de documenten en veel succes met het nieuwe maai- en groenbeheer. Het gaat echt helpen!

Met vriendelijke groeten,

MILIEUVERENIGING OOSTERHOUT

Sara Burgerhartstraat 17, 4906JH Oosterhout

Tel.nr. 0162-433264

Bank nr. NL27 INGB0003432946

Gemeente Oosterhout

t.a.v. de heer Johan van de Vrie

Oosterhout, 23 januari 2020

Betreft: Reactie maaibeleid gemeente Oosterhout.

Geachte heer Van de Vrie,

Hierbij ontvangt u de reactie van de Milieuvereniging Oosterhout op het "Beleidskader Inrichting en beheer van kruidachtige beplantingen keuzedocument december 2020 revisie 1.0" en op het "Verslag veldbezoek bermen en groenvoorzieningen gemeente Oosterhout" van 24 december 2020.

We zijn blij dat er vervolg gegeven wordt aan een al lang lopend proces. Wij zien het keuzerapport als een eerste voorzichtige stap in de goede richting en vinden het nog onvoldoende rijp voor behandeling in de gemeenteraad. In de zomer 2019 hebben gemeente, aannemers, raadsleden samen gebrainstormd over dit onderwerp. Wij hebben daar nooit een verslag van gezien. (Mocht het verslag er nog zijn, zou het goed zijn omdat in de bijlage van het keuzedocument op te nemen). Daarna is er niets meer gebeurd of teruggekoppeld. Wij hadden verwacht dat er eerst met de deelnemers van de brainstormsessie een vervolgbijeenkomst zou komen waarop de voorgestelde keuzes besproken zou kunnen worden. Wij vinden dat een logische vervolgstap. Alleen schriftelijk mogen reageren in bovendien een veel te korte tijd doet geen recht aan al onze inspanningen. De natuurorganisaties zijn hier al 15 jaar mee bezig en het onderwerp heeft altijd op de agenda van de Groene Tafel gestaan. Al die jaren is er gevraagd om graslanden en kruidenrijke terreinen te inventariseren en te monitoren. Meerdere malen hebben wij aangegeven waar er in het buitengebied zich beschermde planten bevinden en dat de gemeente verplicht is deze ecologische te beheren. Maar telkens was de boodschap dat het te duur was.

Over het "Verslag veldbezoek bermen en groenvoorzieningen" zijn wij van mening dat dit niet de basis kan zijn van een goed maaibeleid van de gemeente. Een bezoek op één dag en ook niet in het goede seizoen op 17 september is niet voldoende om het doel van het nieuwe beleid verhoging van de biodiversiteit te bereiken. Er zou in onze ogen een rapport moeten liggen op basis van meerdere veldbezoeken. Dat zou dan als nulmeting gebruikt kunnen worden. Dan zou er het jaar rond gemonteerd moeten worden met uitgangspunt de verbetering van de biodiversiteit en daarnaast dienen er dan doelen gesteld te worden voor de soorten die je wilt bereiken.

Dus niet alleen op basis van vlinders maar op basis van het hele ecologische systeem. Wij vinden het ook jammer dat er afgelopen jaren wel geïnvesteerd is in vershraling. Maar dat er niet gemonitord is. Nu het is onduidelijk wat het opgeleverd heeft. Wij vinden het een gemiste kans dat de natuurverenigingen (NGO's) niet meegenomen zijn in het hele traject en bij het veldbezoek. De gemeente zou de natuurverenigingen veel meer als hulp moeten zien.

Wij stellen voor om alsnog een overleg in te lassen met natuurorganisaties en Waardenburg om de doelen vast te stellen voor de diverse locaties, een goed veldonderzoek te doen en daarbij gebruik te maken van de lokale kennis. Dan kan alsnog ingehaald worden dat er in het verleden geen keuze gemaakt is voor het stellen van doelen. Van belang is daarbij ook de verbinding tussen de locaties te betrekken. Als het beheer afgestemd wordt op een locatie en er geen verbinding is naar een natuurgebied moet je je ook afvragen of het gestelde doel dan wel goed is. Doelen stellen kan ook kostenbesparend werken. Als de doelen te hoog gesteld zijn geeft dat hoge beheerkosten. Voorbeelden hiervan zijn bekend: Stel dat het doel is het Pimpernelblauwtje na te streven, gaat dat veel geld kosten. Wij vragen ons af hoe de keuze voor de 53 bezochte locaties tot stand zijn gekomen en wat gebeurt er op de locaties die niet bezocht zijn.

Wij zijn van mening dat de kaart in bijlage B met de ecologische structuren van de provincie een goede basis zou kunnen zijn voor de te onderzoeken locaties. Daar waar ontbrekende schakels wel gerealiseerd kunnen worden kan de rode lijn groen of oranje worden. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moet aan deze kaart getoetst worden. Deze kaart zou ook de basis moeten zijn voor de omgevings- en de mobiliteitsvisie.

Jammer is ook dat er geen overleg is geweest over de werkzaamheden die op de 53 locaties zijn verricht en wat een pilot genoemd wordt. Het is in onze ogen geen pilot. Niet de ecologie en de na te streven doelen zijn hierbij het uitgangspunt geweest. Omdat het uitgevoerd moest worden was de aannemer, die daarvoor betaald werd, verplicht om te maaien ook als het niet nodig was bijvoorbeeld bij droogte want dan groeit er niets en hoeft er ook niet gemaaid worden. Wij zijn van mening dat de pilot niet goed is uitgevoerd en dat op basis daarvan geen keuzes gemaakt kunnen worden.

Hieronder willen wij nog specifiek ingaan op een aantal punten in de twee documenten:

1. VERSLAG VELDBEZOEK VAN 14 DECEMBER

De aanleiding van onze reactie op dit document is dat wij willen aangeven dat het goed is dat dit verslag gemaakt is, maar dat het pas het begin kan zijn van verslagen van meer bezoeken in verschillende seizoenen.

Blz 2

Afbeelding 1 onder kaartje

Op de afbeelding zijn de verschillende beheervormen weergegeven. Wij nemen aan dat dat het huidige beleid is. Onduidelijk is hoe de keuzes tot stand gekomen zijn. Wij vragen ons o.a. af hoe het verschil tussen berm en gazon bepaald wordt. Bermen worden vaak gekleped en dat is slecht voor insecten. Gazon's worden te vaak gemaaid. Lang niet altijd is een kort gazon nodig. Een honden uitlaatplaats op schrale zandgronden zou vermeden moeten worden omdat daar met weinig middelen veel te bereiken is voor de biodiversiteit met ecologische beheer. Wij zetten ook vraagtekens bij begrazing van kruidenrijk grasland. Wij denken dat voor verbetering van de biodiversiteit het bestaande beheer op de diverse locaties bekeken moet worden of daarvoor wel het juiste uitgangspunten zijn gehanteerd?

Blz 3

Naar aanleiding van de conclusie:

Er wordt gemeld dat er geen duidelijk verschil gezien werd in vegetatie tussen de ‘ecologisch’ gemaaide bermen (maaisel afvoeren na 3-7 dagen) en de ‘standaard’ gemaaide bermen (afvoeren binnen 3 dagen). Wij zijn van mening dat dat nog maar de vraag is of die conclusie gesteld kan worden na 1 dag veldonderzoek waarbij zoveel locaties bezocht zijn. Het is logisch dat er een duidelijk verschil werd gezien in de vegetatie tussen de (geklepelde) bermen op kleigrond in het noord(oost)en en de bermen op zandgrond in het zuiden. Er wordt geconcludeerd dat de bodeminvloed op de vegetatie groot is, maar hier wordt niet verder op ingegaan. Dit wekt de indruk dat er bij het toegepaste beheer geen rekening is gehouden met de kwaliteit van de bodem. Hierdoor kunnen onnodig hoge kosten voor beheer gemaakt zijn. Bodemonderzoek is onontbeerlijk om de te verwachten resultaten te kunnen inschatten.

Er is geconstateerd dat onder eiken of wilgen vrijwel nooit kruidenrijke vegetatie werd aangetroffen. Biodiversiteit op een locatie dient in zijn totaliteit in beeld gebracht worden. Bomen en struweel moeten ook onderzocht worden. Er wordt geen antwoord gegeven op de vraag of het toegepaste beheer wel of niet bijgedragen heeft aan de verbetering van de biodiversiteit.

Naar aanleiding van de toelichting:

Voor de berm aan de zuidkant van de Leijweg (nr 1) wordt gemeld dat met klepelbeheer soorten zoals vlasbekje, duizendblad, boerenwormkruid en dauwbraam de vegetatie benadert van een glanshaverhooiland met enige verruiging.

Wij denken dat 1x per jaar maaien beter voor de biodiversiteit was geweest en dat de gemeente goedkoper uit was geweest.

Blz4

Ten aanzien van de noordkant van de Leijweg lijkt het er op dat 1 x per jaar maaien hier genoeg zou kunnen zijn om verruiging te voorkomen, alhoewel dit in een minder droog jaar weer anders kan zijn. Wij zijn van mening dat door 2 droge zomers veel grasland kapot is gegaan. en dat die conclusie niet getrokken kan worden.

Bij de spoorwegovergang bij de Parallelweg, ten westen van Dorst (nr 2 en 3), zijn ook kruidenrijke geklepelde bermen aangetroffen waar soorten van rijkere en armere omstandigheden door elkaar heen staan. Hieruit moet niet de conclusie getrokken worden dat daarmee het juiste beheer is toegepast. De aannemer moet de kennis hebben dat bij droogte niet gemaaid of geklepel moet worden, maar dat er maatwerk moet zijn. Wellicht zijn er hierdoor zeldzame soorten niet opgemerkt.

Blz 5

Begraasd terrein Antea (nr 4-7)

Gegeven de voorkomende soorten zal er ook sprake zijn van variatie in kalkrijkdom (o.a. wilde marjolein: kalkrijk, struikheide: zuurder). Variatie in de vegetatie en abiotiek draagt bij aan een grotere insectendiversiteit. Hier is sprake van ingezaaid mengsel en niet van natuur. Vanaf 1980 is de locatie door vrijwilligers gemonitord. Er zaten vlinders maar door verkeerd beheer zijn die er niet meer. Als al die soorten door elkaar voorkomen is dat niet ecologisch. In de geluidswal, die nu voor een deel is weggehaald is kleigrond uit het noorden gebruikt. Vermenging van grondsoorten dient in de toekomst vermeden te worden.

Blz 6

Naar aanleiding van afbeelding 5

Afbeelding 5 Schraal, zandig plekje op begraasd terrein bij Antea; gunstig voor sprinkhanen en nestgelegenheid voor wilde bijen.

Het beheer moet er op gericht zijn dat de open plekken open blijven. Hier is geen sprake van een natuurlijke ontwikkeling omdat gronden gemengd zijn. Dit dient gemonitord en gevolgd te worden, waarbij gedacht moet worden vanuit de insecten.

Blz 7

Hondenlosloopegebied bij Antea (nr 9)

Het veld bevindt zich deels in een dominantiestadium van gestreepte witbol en/of struisgras. Dit dominantstadium is zelf gecreëerd door het beheer. Op arme zandgronden is er sneller resultaat. Op kleigrond duurt het langer

Er wordt geconstateerd dat niet overal potentie is voor kruidenrijkdom. Bij ecologisch beheer hoort het geheel bekeken te worden. Niet alleen het gras. Ook de bomen. Twee meter om de bosrand laten staan. (1x in de 3jaar maaien). Onder bomen is een andere biodiversiteit met veel paddenstoelen. Dit vergt een ander beheer.

blz 9

Lukwelpark (nr 18-22)

Het beheer moet gericht zijn op de vegetatie die behoort bij de kwelsituatie daar

blz 10

Op een van de heuveltjes heeft zich een kruidenrijke plek ontwikkeld (nr 19), doordat hier slechts 1x per jaar gemaaid is (met afvoeren). Dit kan ook op de andere heuveltjes worden toegepast, om meer kruidenrijkdom te creëren. Als de heuveltjes gemaakt zijn met gemengde grond die uit het gebied komt dan is dat goed. Toch moet dit op langer termijn gemonitord worden

Blz 11

Park rond Kasteel Strije (nr 23-25)

Hier staan soorten zoals kattenstaart, heen, zuringsoorten, distels, wildepeen (waardplant voor koninginnenpage). De vegetatie wordt 1x per jaar gemaaid en afgevoerd. Wilde peen mag niet afgemaaid worden maar moet afsterven om de waardplant voor de vlinder te behouden.

Ook wordt gemeld dat naast Jacobskruiskruid (storingsoort) duizendblad veelvuldig voorkomt. Duizendblad hoort hier niet thuis. Dit is het gevolg van het feit dat er zand op klei gebied gebracht is. Dit moet in de toekomst vermeden worden

Blz 14

Park bij Natuurtuin Oranjepolder (nr 30-33)

Momenteel staat er onder andere kropaar, rietgras, zuring, veenwortel, paardenbloem, brandnetels en gewone berenklauw. In een lager deel komt scherpe zegge voor. Brandnetel wordt niet gegeten door de schapen (nr 36).

In het gebied is een kreek vanuit zee naar binnen gestroomd. De bodem bestaat uit hele zware klei en is voedselrijk. De doelstelling moet bekeken worden. Anders is er twintig jaar maaibeheer nodig om de orchis te ontwikkelen. Beter is om er een ooibos van te maken. Dat is goed gebied voor vogels. Schapen maken het nog voedselrijker. Zij houden van kruiden.

Blz 16

EVZ (ecologische verbindingszone) ten westen van Insteekhaven (nr 39-43)

De groenstrook tussen de Weststadweg en de EVZ (39) bestaat uit (opgespoten) humeus zand met hazenpootje (soort van schralere omstandigheden), zilverhaver, vlasbekje, wilde peen en Jacobskruiskruid. Aanleg en beheer moet op elkaar afgestemd worden en er moeten doelsoorten gekozen worden. Nu is het van alles door elkaar. Tevens wordt gemeld dat er sprake is van berkenopslag. Met twee maal maaien krijg je de bomen niet weg. Deze moeten uitgestoken worden. Ten tijden van het veldbezoek zijn langs de EVZ minstens twee icarusblauwtjes, twee oranje luzernevlinders en een klein koolwitje waargenomen. Deze soorten houden van een vochtige omgeving. Het beheer zou afgestemd moeten worden op deze soorten. Als daar voor gekozen wordt, dan kost het minder.

blz 18

Afbeelding 22 Schrale- en pioniervegetatie in de EVZ. Hier wordt de vraag bij gesteld of dat het gevolg is van de droogte. Wij denken dat die conclusie nog niet getrokken kan worden omdat de EVZ Contreie er pas 2 tot 3 jaar is. Er kunnen zich nog zeldzame planten gaan ontwikkelen..

Blz 19

Berm langs Weststadweg (nr 47)

Afbeelding 24 Geklepelde berm langs Weststadweg. Hier staan heel veel parasolzwammen. Daarom is het beter geen insecten maaibeheer uit te voeren maar het beheer te richten op de paddenstoelen.

2. KEUZEDOCUMENT INRICHTING EN BEHEER VAN KRUIDACHTIGE BEPLANTINGEN

Wij missen in dit document het onderdeel omgaan met exoten zoals duizendknoop die op meerdere plekken in de gemeente is waargenomen. De bestrijding heeft grote prioriteit.

Blz 2

1.1 aanleiding en leeswijzer

Het doel ecologisch winst in het beheer te bereiken en welke extra kosten dat eventueel met zich mee brengt, wordt hier goed omschreven. Ook is goed aangegeven dat de urgentie hoog is om de biodiversiteit te verbeteren omdat er nog maar 15% van de oorspronkelijke soortenrijkdom in Nederland aanwezig is. Vervolgens wordt er gesteld dat de gemeenteraad op basis van dit document keuzes zou kunnen maken voor een nieuw aanvullend beleidskader. Zoals in het begin van onze reactie al gesteld zijn wij van mening dat dit slechts het begin daarvan kan zijn.

Blz 3

Hier wordt gemeld dat er sprake is van een verstoorde balans in het ecosysteem. Dat dit ernstig en de urgentie hoog is om eindelijk hier voorrang aan te geven om door te pakken klinkt hier niet door. Het ecosysteem is niet in evenwicht dat moet dus doorwerken.

biodiversiteit in openbaar groen

Op het terrein van het beheer van het openbaar groen is nog belangrijke winst te boeken. De beperking van de kosten door een verregaand rationeel beheer is een belangrijk uitgangspunt in het huidige beleid. Het vergroten van ecologische kwaliteiten is tot nu toe slechts in beperkte mate een neven doel. Dit vraagt vaak maatwerk en staat dan op gespannen voet met het streven naar zo laag mogelijke beheerkosten.

Met deze passage zijn we het van harte eens. Wij vrezen dat met dit keuzedocument het ook niet gaan bereiken. Wij zijn van mening dat het roer om moet door nu ecologische kwaliteiten op de eerste plaats te stellen en dat de beheerkosten hieraan volgend dienen te zijn.

Het hele ecosysteem moet daarbij betrokken worden. Bomen, struiken, zoogdieren, amfibieën, insecten. Het één is niet los te koppelen van het ander. Zoogdieren hebben ruigte nodig en hoge begroeiing. Vogels moeten kort gazon hebben enz.

Dat wat pilot wordt genoemd heeft geen koppeling met deze paragraaf. Daar moet veel meer voor in kaart gebracht worden

Blz 4

openbaar groen en insectenvriendelijkere kruidachtige beplantingen

Hier wordt gesteld dat bij de inrichting van de openbare ruimte er gestreefd wordt naar een zo passend mogelijke inrichting voor elke plek te realiseren. Dan moet er eerst goed onderzocht worden welke waardes er al zijn of in potentie aanwezig zijn. Daarna moeten de doelen geformuleerd worden en het beheer hier op afgestemd worden.

De gazons met grassen en bloemen, de bermen en de vaste plantenborders zijn allemaal voorbeelden van kruidachtige. Wij verbazen ons dat hierbij de vaste plantenborders genoemd worden. Deze zijn in onderhoud veel duurder en moeten buiten het maaibudget worden gehouden. Ook zwerfvuil, hondenpoep en onkruid worden genoemd in het kader van het maaibeheer.

Wij zijn van mening dat verhoging van de biodiversiteit op gespannen voet staan met het idee dat onkruid niet gewenst is en van vuil opruimen vinden wij dat dat niet hoort niet bij het maaibeheer.

workshop, pilot en keuzemenu

De verkenning van mogelijkheden om te komen tot een insectenvriendelijker beheer is gestart met een opnamen door bureau Waardenburg. Wij vragen ons af hoe de keuze voor de bezochte locaties tot stand gekomen is. Ook kan het verslag van 1 dag bezoek aan 53 locaties in september geen basis zijn voor de conclusies:

- bermen op de zandgronden in het zuiden van de gemeente zijn behoorlijke kruidenrijk, zelfs als deze worden geklepeld,
- bermen waar gemaaid en geruimd wordt zijn over het algemeen mooi kruidenrijk,
- bermen op kleigrond zijn ruiger en meer vergrast, ook waar begraasd wordt,

- onder bomen is de variatie in kruiden beperkt.

Wij vrezen als hier het beheer op afgestemd gaat worden dat er te veel geld uitgegeven wordt en dat beschermde soorten niet goed beheerd worden

Blz 5

Wij hebben het gevoel dat met de uitkomsten van de workshop met NGO's met een brainstorm over insectenvriendelijk beheer niets is gebeurd. Er is nooit een verslag van gemaakt en er zijn geen doelen vastgelegd en er is ook is nooit iets van teruggekoppeld.

Blz 6

Hier is sprake van het feit dat maaiwerkzaamheden gericht waren op het bewaren van de verkeersveiligheid en dat het leek of het beheer op de oude voet werd voortgezet maar vrij kort daarna is dat beeld gekanteld.
Het is onduidelijk wat hier bedoeld wordt. Als er in de tussentijd gemonitord was, dan was bekend geweest of het ook ecologisch iets opgeleverd heeft

definities en begrippen

Wij zijn het niet eens met de stelling: Volledig natuurlijke vegetaties komen in het openbaar groen bijna niet voor. Bermen langs de Dongensebaan zijn een voorbeeld van natuurlijke vegetaties met waarde.

Blz 7

De definitie van kruidenrijke terreinen dat die uit grassen en andere kruidachtigen zouden bestaan die, één- tot tweemaal per jaar worden gemaaid. Soms is het nodig om de natuurwaarde te verhogen om een jaar het maaien over te slaan.

Van een maai-zuigcombinatie zou geen gebruik meer van gemaakt moeten worden.

Sloot, natte profiel. Deze definitie is afhankelijk van bij wie de sloot onder beheer is.

Blz 8

Ambities

Wij zijn het er mee een dat de ambities in de omgevingsvisie een plaats moet krijgen. Wij maken ons wel zorgen of het nog wel meegenomen kan worden omdat de omgevingsvisie al ter inzage ligt.

Keuzemenu algemene ambities

Het is onduidelijk welke ambitie door de gemeente Oosterhout nagestreefd wordt. Als het ten minste de remming van de afname van zowel het aantal soorten als van de aantallen van dieren en planten is, vinden wij dat te mager. De gemeente zou er voor de ambitie moeten gaan dat er een bijdrage geleverd wordt aan de toename van de biodiversiteit.
Door in het beheer zowel in te zetten op biodiversiteit als op het schoonhouden van de

omgeving, wordt de kans op succes voor verhoging van de biodiversiteit sterk vergroot. Het schoonhouden moet dan niet uit het budget van het maaibeheer moeten gaan en evenzo zou de daarvoor noodzakelijk voorlichting uit een ander budget moeten plaatsvinden.

Tabellen 7.3 en 7.4

Voor beide tabellen hebben wij de vraag hoe de weging tot stand gekomen is. Er had bij de vier onderdelen, ecologisch rendement, maatschappelijk rendement, investeringskosten en beheerkosten aangegeven moeten worden voor hoeveel % deze meetellen in de overall uitkomst. Het lijkt er nu op dat vooral de kosten het eindresultaat hebben bepaald.

Het verschil tussen tabel 7.3 en 7.4 is dat er bedragen zijn ingevuld en dat er al een selectie is gemaakt. Wij vragen ons af op basis waarvan deze selectie gemaakt is? Wellicht zijn deze keuze niet de beste keuzes voor de biodiversiteit. Wij zijn van mening dat er geen selectie gemaakt dient te worden en alleen beoordeeld moet worden op rendement en niet op kosten

Ten aanzien van deze tabellen:

A1 Oosterhout is groen

Snippergroen verkopen leidt tot meer verstening. Bij nieuwe uitbreidingen wordt het bestaande groen altijd gekapt. Dat is natuur en kapitaalvernietiging. Ook bij de recente plannen Zwaai kom en Everdenberg is dat nog steeds het geval.

A4 natuurinclusief

Ruimte voor bestaande natuur levert geldt op als dat ingepast wordt. Het reserveren van deze ruimte kost wel geld, maar dat is weinig in verhouding tot de totale kosten.(zie A.1).

A5 Biodiversiteit voorop

Er moet eerst een beheerdoel zijn en daar het beheer op afstemmen.

A6 Continuïteit in beheer en keuzes

De doelen zijn tot nog toe niet geformuleerd. Dat moet eerst gebeuren.

A7 Participatie en afweging

We zijn hier al 15 jaar mee bezig maar het is nog niet geïmplementeerd. Wij ervaren steeds tegengestelde ambities.

I1 Versterking van de ecologische structuren

De ecologische structurenkaart (Bijlage B bron: NNB provincie Noord Brabant) zou het uitgangspunt moeten zijn voor de te nemen maatregelen omdat ze de ontbrekende schakels zijn in het Natuur Netwerk Brabant. Samenhang en verbindingen tussen de bermen, kruidrijke terreinen en natuurgebieden zijn essentieel voor de biodiversiteit. Door afschaffing van de kapvergunning zijn de verbindingen achteruit gegaan. Een voorbeeld hiervan is de Vlindervallei.

I5 Doorzaaien van bermen

Wij zijn van mening dat dit een goede maatregel is, die geen extra kosten met zich mee brengt en een positief rendement heeft op de biodiversiteit.

B6, B.7, B8 Klepelen en maai-zuigcombinatie

Wij zijn van mening dat deze niet goed zijn voor de biodiversiteit en dat klepelen niet meer toegepast moet worden. Er moet dus voor B8 gekozen worden

B8 Klepelen afschaffen

Wij vragen ons af waar het bedrag van 65.000 euro voor nodig is als in plaats van klepelen een ander beheer wordt toegepast. Naar onze mening kunnen pas kosten ingevuld worden als het nieuwe beheer vastgesteld is. Dat kan dan veel minder zijn dan 65.000 euro.

B10 Start datum afhankelijk van ontwikkeling vegetatie

Mag niet ontbreken dit is essentieel voor het hele plan. De gemeente erkent niet dat beschermde soorten al aanwezig zijn. De Milieuvereniging wijst hier steeds op. Bescherming van deze soorten is een wettelijke verplichting. Als dat 10.000 euro kost is dat de beste investering die de gemeente kan doen.

V3 Stimuleren ecologische participatie

Dit vinden wij een belangrijk onderdeel voor het draagvlak. Actieve groepen kunnen stimuleren door actief de optie van zaaien en planten onder de aandacht te brengen. Daarmee is ook de ecologische waarde van de initiatieven te beïnvloeden.

V5 Vergroten kennis organisatie

Meer kennis bij de uitvoerende en voorbereidende dienst over insecten, kruidenbeheer en biodiversiteit is nodig. Wij pleiten er al jaren voor dat er een ecooloog in dienst genomen moet worden. Deze verdient zichzelf terug. Deze kan aannemers instrueren. Als overgangssituatie kunnen misschien uren van één van de ecologen van Breda ingezet worden.

F1 Onkruidbestrijding op verharding

Onderzoeken of het met minder verharding of met verharding kan waar minder onderhoud voor nodig is. Dit kan veel geld opleveren.

F2 Onkruidbestrijding langzaam verkeersroutes

Daarvoor geldt hetzelfde als bij F1

F3 Ongedierte bestrijding

Voor het bestrijden en monitoren van de ratten wordt uitgegaan van ca.50 vangkooien. Dit moet gehandhaafd blijven anders gaan populaties groeien. Maar dit moet niet uit het budget beheer gaan. Tevens moet er ingezet worden op preventie door voorlichting.

F4 Zwerfvuil

Minder zwerfvuil in beplantingen en op straat geeft een schonere uitstraling. Maar moet niet uit het budget van het maai-beheer gaan. Preventie door voorlichting

Bijlagen

B ecologische structuren

Kruidenrijke beplantingen als lokale structuren in de structuur van het Natuur Netwerk Brabant en ontbrekende delen bron: NNB provincie Noord Brabant
Deze kaart dient vergeleken te worden met de kaart van de gemeente op blz 2 van het veldonderzoekverslag. Wij zijn van mening dat de meeste ontbrekende ecologische structuren wel te realiseren zijn. Deze schakels moeten met voorrang ecologisch beheerd worden en daar had ook het veldbezoek moeten plaatsvinden. Hier had al vanaf het jaar 2000 rekening mee gehouden kunnen worden. De gemeente zou de provincie moeten vragen de kaart te actualiseren zodat de rode en oranje kleur er afgehaald wordt.

C bodemkaart

Helaas zit hier geen legende bij.

D indicatie extra onkruidbestrijding langzaam verkeersroutes

Dit is de duurste post. Dat zou minder kunnen. Verharding kiezen die minder onderhoud nodig heeft. Minder steen. Kleine stapsteentjes behouden. Geen snippergroen verkopen.

Namens de Milieuvereniging Oosterhout,

S. Schokker

Aan: Gemeente Oosterhout
t.a.v. de heer Johan van de Vrie
J.van.de.Vrie@oosterhout.nl

Oosterhout, 23 januari 2021

Betreft: Advies en reactie nieuw maaibeleid gemeente Oosterhout.

Beste heer Van de Vrie,

Op 4 januari stuurde u het Bijenhoudersgilde Oosterhout een e-mail met het verzoek om een reactie en advies over het vernieuwen van het maaibeleid van de gemeente Oosterhout. Bij de mail was een rapport gevoegd (Keuzedocument '*Beleidskader Inrichting en beheer van kruidachtige beplantingen*', december 2020, revisie 1.0), met daarin een reeks verbeterpunten op het gebied van groene ambities, inrichting en beheer van, voorlichting over en flankerende maatregelen aan het beheer van bermen en kruidachtige beplantingen (hoofdstuk 1 tot en met hoofdstuk 6). Uit deze mogelijkheden stelt het bestuur een keuze voor, die aan de gemeenteraad begin maart zal worden voorgelegd. Die keuze is opgenomen en uitgelegd in hoofdstuk 7.

Bij de e-mail was ook bijgevoegd de opname van bureau Waardenburg van een redelijk aantal bermen in Oosterhout.

Eind 2019 heeft over het vernieuwen van het maaibeleid een brainstormsessie plaatsgevonden waarbij ook het Bijenhoudersgilde Oosterhout aanwezig was, in het kader van het Groene Platform. Resultaten van die brainstorm zijn verwerkt in het rapport.

Reactie Bijenhoudersgilde Oosterhout

Het Bijenhoudersgilde Oosterhout maakt graag gebruik van de mogelijkheid om op het rapport te reageren. Als eerste wil het Gilde waardering uitspreken. Het rapport is in onze ogen een goed document. Het is goed om te lezen dat partners, waaronder het Bijenhoudersgilde, een serieuze inbreng krijgen bij het vernieuwen van het maaibeleid. Het Gilde vindt het verheugend dat nu een concreet keuzedocument verschenen is, na jarenlang overleg via onder meer het Groene Platform, PR, pers en nog veel meer over-en-weer gedachten. Een voorlopig eerste ecologische stap voorwaarts.

Hieronder is de reactie van het Bijenhoudersgilde op onderdelen van het rapport opgenomen.

Stadsecoloog

Het Bijenhoudersgilde mist in de stukken nog steeds de rol van een stadsecoloog. Deze functionaris speelt een onmisbare rol bij de ambities van de gemeente Oosterhout op het gebied van biodiversiteit en natuurinclusiviteit. Een stadsecoloog is bovendien voor de partners ideaal om te communiceren over natuurbeheer in de gemeente, een aanspreekpunt voor vele mensen, die zich verbonden voelen met biodiversiteit en andere daarmee verwante zaken.

Bijhoudersgilde Oosterhout

Centrumgroen

Wat in het rapport meteen opvalt, is dat er weinig groen in het centrum is en dat punt vrij makkelijk opzij geschoven wordt door te zeggen dat er geen ruimte is. Deze ruimte is er wel degelijk, bijvoorbeeld door de snelle doorgangswegen als een 30 kilometerzone in te richten, wat voor iedereen beter zou zijn. De geveltuinen in het centrum zijn al een goed initiatief, maar ook op pleinen als de Markt kan nog veel verbeterd worden.

Educatie

Educatie wordt in het rapport zijdelings aangestipt (keuzemenu Voorlichting), maar niet echt ondersteund, sowieso niet financieel. Dat is toch een beetje schaars. Uiteindelijk zou er heel veel meer mogelijk moeten zijn binnen het kader van biodiversiteit, aangeboden grond, om plant en dier ruimte te verschaffen, en daar horen niet alleen de honingbijen bij, maar ook allerlei andere planten en daarvan afhankelijke insecten en daarvan weer afhankelijke vogels en het mooie landschappelijke plaatje als mogelijke gekleurde kers op een menselijke toeristische taart.

Menukeuzes

Een aantal menukeuzes wordt niet overgenomen in het advies aan de gemeenteraad in hoofdstuk 7. De reden om bepaalde keuzes niet in het voorstel op te nemen, is financieel. Alle keuzes in het rapport hebben namelijk minimaal een positief effect op ecologisch rendement, maatschappelijk rendement of beide. Financieel beknibbelen op biodiversiteit is geen optie meer. Wij begrijpen dat de financiële ruimte niet oneindig is, maar nu is het moment om in de keuze de toekomst meer gewicht te geven dan geld.

Concreet gaat het om:

I.5: het doorzaaien van bermen vergt geen extra beheerskosten. Het rendement vinden wij zowel ecologisch als maatschappelijk zeer positief.

B.1: extra begrazen levert een zeer positief ecologisch rendement. De extra beheerskosten zullen minder hoog zijn, aangezien de extra gebieden geen moeilijke terreinen zijn.

B3: Sinus maaien levert een zeer positief ecologisch rendement. De extra beheerskosten zijn bovendien (relatief) laag met € 3.200,- per jaar.

B.7: Omschakelen naar een maai-zuigcombinatie in het buitengebied is niet wenselijk, omdat ook insecten, larven en eitjes worden afgevoerd. Het afschaffen van het klepelen is wel wenselijk. Zoals beschreven in keuze B.8 kan met een schijvenmaaier worden gemaaid en het maaisel na een aantal dagen worden afgevoerd. Daarbij moet de bodem niet verdicht worden door te zwaar materieel.

B.10: Het afstemmen van beheer op de natuurlijke ontwikkeling van de vegetatie is een algemene voorwaarde, waarover telkens opnieuw een afweging gemaakt moet worden. Ook zaken als het veranderende klimaat maken deze keuze noodzakelijk.

V.3: Zoals al genoemd onder het kopje 'Educatie' is het stimuleren van ecologische participatie een pijler die alle keuzes steunt. Het betrekken van de inwoners bij hun natuurlijke leefgebied moet een speerpunt zijn van het beleid. Bovendien zijn de kosten beperkt, waardoor zelfs meer mogelijk is.

Flankerende maatregelen (F.1-4): Het bestrijden van onkruid hoeft niet geïntensiveerd te worden. Ook 'onkruid' is natuur(beleving)! Zie bijvoorbeeld initiatieven als 'botanisch stoepkrijten'. Zwerfvuil frequenter opruimen zorgt ook voor minder overlast van ongedierte en verdient zich daarmee terug.

Bijhoudersgilde Oosterhout

Samenvattend

- Het Bijhoudersgilde Oosterhout waardeert de inzet van de gemeente Oosterhout voor het vernieuwen van het maaibeleid. Het rapport is een goed en duidelijk keuzedocument.
- Het Bijhoudersgilde Oosterhout mist in het rapport de cruciale gedachte om een stadsecoloog aan te stellen binnen de gemeente Oosterhout.
- Het Bijhoudersgilde Oosterhout vindt dat in het rapport de mogelijkheden voor groen in het centrum uitgebreid moeten worden.
- Het Bijhoudersgilde Oosterhout vindt dat in het rapport meer aandacht moet zijn voor structurele milieueducatie binnen de gemeente Oosterhout.
- Het Bijhoudersgilde Oosterhout vindt dat het ecologische en maatschappelijke rendement bij de keuzes zwaarder moet wegen dan de financiële lasten. De situatie van de biodiversiteit in de gemeente Oosterhout is zo zorgelijk, dat extra investering noodzakelijk is.

Wij hopen dat de adviezen worden gewaardeerd en doorgevoerd. Het Bijhoudersgilde Oosterhout blijft graag betrokken bij de verdere stappen bij het vernieuwen van het maaibeleid. Daarnaast biedt het Gilde aan om een rol te spelen bij het vormgeven van het nieuwe beleid, bijvoorbeeld als het gaat om educatie en participatie.

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur van het Bijhoudersgilde Oosterhout,

Hans Stadhouders (deken/voorzitter)

Marcel Elshout (officier/secretaris)

Kees-Jan Mensinga (penningmeester)

F raadsnota en besluit

gemeente **Oosterhout**

Raadsvoorstel

Zaak : Gemeentelijk groen beheer onderh wijziging beleid
beheer kruidenvegetaties 2020
Zaaknummer : 266878

Datum: 7 januari 2021	Nummer raadsnota:
Onderwerp: beheer kruidachtige beplantingen nieuw beleid	

Portefeuillehouder: Piena	Bijlagen: 1. keuzedocument "Inrichting en beheer van kruidachtige beplantingen" 2. notitie "Verslag veldbezoek" van bureau Waardenburg	Ter inzage: 1.
-------------------------------------	---	--------------------------

Voorstel: 1. de ambitie uit te spreken dat Oosterhout een bijdrage wil leveren aan de verbetering van de biodiversiteit. 2. de algemene beleidsambities vast te stellen met betrekking tot ontwikkeling, inrichting en beheer die uit die ambitie volgen 3. verbeteringsmaatregelen door te voeren in het beleid voor de inrichting en beheer van de kruidachtige beplantingen 4. de financiële gevolgen van die verbeteringsmaatregelen in te brengen in de discussie over de perspectiefnota

Samenvatting

De gemeenteraad heeft het college bij wijze van motie opgeroepen een aanpassing door te voeren in het maaibeleid. De zorgelijke ontwikkeling van de biodiversiteit in Nederland vormt daarvoor de aanleiding.

Gemeente Oosterhout wil een bijdrage leveren aan ten minste de remming van de afname van zowel het aantal soorten als van de aantallen van dieren en planten. En als dat redelijkerwijs mogelijk is, wil ze een bijdrage leveren aan de toename van de biodiversiteit.

In het keuzedocument in de bijlage zijn verbeteringsmaatregelen beschreven. Daarmee heeft de gemeenteraad inzicht in scenario's en mogelijkheden, zoals zij in de motie heeft gevraagd.

Op basis van die verkenning stelt het college voor zowel verbeteringen door te voeren in de inrichting en het beheer van het openbaar groen als verbeteringen in maatregelen die het draagvlak daarvoor vergroten. De basis daarvoor ligt in de algemene beleidskaders die moeten worden vastgesteld en die aansluiten op de toekomstvisie "Oosterhout 2030".

De verbeteringen leiden tot een stijging van zowel de investeringskosten als de onderhoudskosten. Voorgesteld wordt deze extra ambities in te brengen in de discussie rondom de perspectiefnota en daar te wegen tegen andere ambities en opgaven.

In 2021 zal het college de werkwijze van de pilot voort te zetten en zoveel mogelijk verbeteringen in het maaibeheer doorvoeren in lijn met de voorstellen in het keuzedocument, uitgaande van budgetneutraliteit

Wat willen we bereiken?

Wij willen dat de openbare ruimte in Oosterhout gevarieerd en aantrekkelijk is, ruimte biedt voor allerlei functies en activiteiten van bewoners, maar ook ruimte biedt aan natuur. Wij willen dat onze bewoners die ruimte waarderen. En we willen de afname van de biodiversiteit stoppen of zelfs keren.

Wij verzoeken u om bij communicatie rondom deze aanvraag het zaaknummer 266878 te vermelden.

Mens en natuur kunnen in de stad samen gebruik maken van de ruimte. Door verschillende maatregelen met elkaar te combineren kunnen we op beide vlakken winst boeken.

De achteruitgang van de biodiversiteit is alarmerend. Van het aantal soorten dat oorspronkelijk voorkwam, is 65% in de afgelopen eeuw verdwenen en resteert nog maar 15%. Daarmee scoort Nederland opvallend slechter dan het gemiddelde in Europa. Daarnaast is ook het absolute aantal dieren fors afgenomen. In de afgelopen dertig jaar is het aantal insecten met 75% afgenomen. Gezien het belang dat zij in het ecosysteem spelen, zullen ook vogels en andere dieren fors afnemen of zijn reeds afgenomen. De afname is het gevolg van de wijze waarop wij gebruik maken van onze omgeving, waarbij verstedelijking en intensivering van de landbouw de grootste factoren zijn.

Met de inrichting en het beheer van de openbare ruimte is een positieve bijdrage te leveren aan behoud en mogelijk zelfs versterking van de biodiversiteit.

In het keuzedocument is een aantal algemene beleidskaders benoemd dat is gericht op de versterking van het gebruik van de openbare ruimte door mensen en door natuur. Vervolgens is een verkenning gemaakt van verbeteringsmaatregelen voor de inrichting en het beheer van kruidachtige beplantingen, voorlichting daarover en flankerende maatregelen om te zorgen dat de waardering voor de openbare ruimte toe neemt.

In tabelvorm ziet de samenvatting er als volgt uit:

		ecologisch rendement	maatschappelijk rendement	investeringskosten	beheerkosten	overall
algemeen beleid	A.1 Oosterhout is groen	zeer positief	positief	neutraal	negatief	positief
	A.2 Oosterhout heeft een gevarieerde openbare ruimte	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	A.3 Oosterhout is schoon	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	A.4 natuurinclusief	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	A.5 biodiversiteit voorop	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	A.6 continuïteit in beheer en keuzes	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	A.7 participatie en afweging	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
inrichting	I.1 versterken ecologische structuren	zeer positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	I.2 inzaaien inheemse kruiden	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	I.3 omvormen gazons	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	I.4 hotspots inrichten	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	I.5 doorzaaien bermen waarin bomen staan	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	I.6 inzaaien bloemrijke gazons	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
beheer	B.1 extra begrazen	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.2 gefaseerd maaien	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.3 sinus maaien	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.4 éénmaal per jaar maaien	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.5 laanbeplantingen éénmaal maaien	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.6 hoger klepelen in bermen	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.7 omschakelen naar maaizuigcombinatie buitengebied	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.8 klepelen afschaffen	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.9 gazons minder maaien	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	B.10 start datum afhankelijk van ontwikkeling vegetatie	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
voorlichting	V.1 artikelen in het weekblad	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	V.2 aanwijzen van ambassadeurssoort	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	V.3 stimuleren ecologische participatie	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	V.4 faciliteren scholen	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	V.5 vergroten kennis organisatie	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	V.6 aangaan van samenwerkingen	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
flan-kerend	F.1 onkruidbestrijding op verharding	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	F.2 onkruidbestrijding langzaamverkeersroutes	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	F.3 ongedierte bestrijding	positief	positief	neutraal	neutraal	positief
	F.4 zwerfvuil	positief	positief	neutraal	neutraal	positief

Bij het opstellen van de verbetermogelijkheden ontstond twijfel over de technische haalbaarheid van sommige maatregelen enerzijds en over het maatschappelijk draagvlak voor de maatregelen anderzijds.

Daarom is in het onderhoudseizoen 2020 een pilot uitgevoerd waarbij een deel van de verbeteringsmaatregelen zijn doorgevoerd. Uitgangspunt was daarbij dat de pilot kostenneutraal moest worden uitgevoerd.

In de pilot zijn alle terreinen gefaseerd gemaaid, zijn gazons in de zomer minder gemaaid en is onder eikenlanen eenmaal gemaaid. Op kansrijke plekken zijn in gazons plekken niet gemaaid waardoor bloemrijke locaties zijn ontstaan. Een aantal bermen is éénmaal gemaaid, Op verschillende plekken is de klepelmaaier hoger afgesteld om na te gaan wat daarvan het maaieresultaat zou zijn. Sommige van deze maatregelen leverden een beperkt financieel voordeel op, andere waren financieel neutraal. Het voordeel is ingezet om op diverse bermen in het noordelijke deel van het buitengebied te maaien en ruimen in plaats van te klepelen.

De resultaten zijn, vanuit beheer en ecologie gezien, overwegend positief en verwerkt in de rapportage. Vanuit bewoners zijn niet wezenlijk meer of minder klachten over het onderhoud bij ons binnen gekomen. Wel heeft een aantal mensen ons complimenten gemaakt over onder andere de bloemrijkere gazons; het aangepast beheer is niet onopgemerkt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Door bewust om te gaan met ons openbaar groen kunnen we zowel de waarde voor de biodiversiteit als de waardering door bewoners verbeteren.

Daarvoor zijn in het keuzedocument een aantal algemene overkoepelende beleidsuitgangspunten voorgesteld waarvan de kern is dat we een groene stad willen hebben, met een gevarieerde openbare ruimte die schoon en voldoende onderhouden is en daarmee aantrekkelijk is en voor allerlei functies en activiteiten ruimte biedt. In ontwikkelingen wordt ruimte gereserveerd voor planten en dieren en krijgt biodiversiteit een belangrijke rol bij de inrichting van het openbaar groen. Omdat natuur zich relatief langzaam ontwikkelt is continuïteit belangrijk en moet steeds een afweging plaats vinden tussen wensen, belangen en beleidsdoelen.

Op het gebied van kruidachtige beplantingen zijn relatief eenvoudig en snel verbeteringen te realiseren. Op basis van de keuzetabel wordt voorgesteld verbeteringsmaatregelen die een grote ecologische of maatschappelijke waarde hebben in het nieuwe beleid te verankeren. Daarnaast wordt voorgesteld verbeteringen die een beperkte financiële consequentie hebben in het nieuwe beleid op te nemen.

Dat leidt in tabelvorm tot het volgende voorstel.

		ecologisch rendement	maatschap- pelijk rendement	investerings- kosten	beheer- kosten	overall	inves- tering (per jaar in 5 jaar)	onder- houds- kosten
A.1	Oosterhout is groen	+	+	+	+	+	pm	pm
A.2	Oosterhout heeft een gevarieerde openbare ruimte	+	+	+	+	+	pm	pm
A.3	Oosterhout is schoon	+	+	+	+	+	pm	pm
A.4	natuurinclusief	+	+	+	+	+	pm	pm
A.5	biodiversiteit voorop	+	+	+	+	+	pm	pm
A.6	continuïteit in beheer en keuzes	+	+	+	+	+	pm	pm
A.7	participatie en afweging	+	+	+	+	+	pm	pm
I.1	versterken ecologische structuren	+	+	+	+	+	€ 32.000	€ -2.000
I.2	inzaaien inheemse kruiden	+	+	+	+	+	€ 7.200	€ 0
I.3	omvormen gazons	+	+	+	+	+	€ 9.000	€ -1.000
I.4	hotspots inrichten	+	+	+	+	+	€ 55.000	€ -140
I.6	inzaaien bloemrijke gazons	+	+	+	+	+	€ 5.200	€ -1.400
B.2	gefaseerd maaien	+	+	+	+	+	€ 0	€ 0
B.4	éénmaal per jaar maaien	+	+	+	+	+	€ 0	€ -25.000
B.5	laanbeplantingen éénmaal maaien	+	+	+	+	+	onderdeel van B.4	
B.6	hoger klepelen in bermen	+	+	+	+	+	grotendeels uitgesloten door keuze B.8	
B.8	klepelen afschaffen	+	+	+	+	+	€ 0	€ 65.000
B.9	gazons minder maaien	+	+	+	+	+	€ 0	€ -13.500
V.1	artikelen in het weekblad	+	+	+	+	+	€ 0	€ 7.500
V.2	aanwijzen van ambassadeurssoort	+	+	+	+	+	€ 0	€ 0
V.4	faciliteren scholen	+	+	+	+	+	€ 0	€ 5.000
V.5	vergroten kennis organisatie	+	+	+	+	+	€ 0	€ 5.000
V.6	aangaan van samenwerkingen	+	+	+	+	+	€ 0	€ 0
F.2	onkruidbestrijding langzaamverkeersroutes	+	+	+	+	+	€ 0	€ 67.000
totaal per jaar							€ 108.400	€ 106.460

Wat mag het kosten?

De verbeteringsvoorstellen vragen een jaarlijkse extra investering van ruim €108.000, vooral om ecologische structuren te versterken en om in de directe woonomgeving, samen met bewoners, aantrekkelijke bloemrijke hotspots in te richten.

De onderhoudskosten stijgen in het voorstel met bijna €107.000. Het omschakelen naar een insectenvriendelijker maaimethode (zoveel mogelijk stoppen met de inzet van de klepelmaaier) en het vergroten van het maatschappelijk draagvlak door te zorgen voor nettere schonere langzaamverkeersroutes zijn daarin bepalend.

Het beheer van de groene openbare ruimte is basaal en erg sober. Vooralsnog is er geen ruimte om binnen het bestaande takenpakket verschuivingen te realiseren en zodoende financiële ruimte vrij te maken, anders dan die in de keuzemenu's in de rapportage zijn benoemd. Alleen als het gemiddeld onderhoudsniveau wordt verlaagd, kunnen middelen worden vrijgemaakt. Gezien de gevolgen die dat heeft voor de kwaliteit en de waardering van de woon- en leefomgeving, is dat niet wenselijk. Daarom moeten deze ambities worden ingebracht in de discussie rondom de perspectiefnota en daar worden gewogen tegen andere opgaven en ambities. Daarna kunnen zij een vertaling vinden in de begroting van 2022.

De begroting van 2021 is sluitend en er is geen ruimte is voor nieuwe wensen. Daarom wordt voorgesteld de werkwijze van de pilot voort te zetten en zoveel mogelijk van de ambities B.2 t/m B.9 uit de keuzetabel te realiseren, uitgaande van budgetneutraliteit. Dat betekent dat een deel van de bermen in het buitengebied nog zullen worden gekleped en dat nog geen extra inzet zal worden gepleegd op het bestrijden van onkruid op langzaamverkeersroutes.

Op welke manier is/wordt vormgegeven aan burgerparticipatie?

De verkenning van verbetermaatregelen is gestart met veldbezoek van bureau Waardenburg waarbij van bermen en grasterreinen de huidige kwaliteit en de kansen voor insecten zijn verkend (zie bijlage). Vervolgens zijn in een brainstorm met zowel maatschappelijke partijen zoals de Milieuvereniging, het IVN en het Bijenhoudersgilde als professionele organisaties zoals Natuurmonumenten, adviezen, aandachtspunten en verbeteringsvoorstellen verzameld. Resultaten daarvan zijn vertaald in concrete beheermaatregelen en getest in de eerder genoemde pilot. Daarnaast is gebruik gemaakt van informatie van de Vlinderstichting en de adviezen die zij geeft over beheer en inrichting

Het rapport is voorgelegd aan de organisaties die ook voor de brainstorm waren uitgenodigd. Hun reactie en advies is opgenomen in een bijlage van het rapport.

gemeente **Oosterhout**

**BESLUIT VAN
DE RAAD**

pagina aan te vullen na behandeling

Nummer:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE OOSTERHOUT;

Gelezen het voorstel van het college van 7 januari 2021

BESLUIT:

1. de ambitie uit te spreken dat Oosterhout een bijdrage wil leveren aan de verbetering van de biodiversiteit.
2. de algemene beleidsambities vast te stellen met betrekking tot ontwikkeling, inrichting en beheer die uit die ambitie volgen
3. verbeteringsmaatregelen door te voeren in het beleid voor de inrichting en beheer van de kruidachtige beplantingen
4. de financiële gevolgen van die verbeteringsmaatregelen in te brengen in de discussie over de perspectiefnota

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 2 maart 2021.

DE RAAD VOORNOEMD,

, voorzitter

, griffier

